

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Jul i Nordsjælland

2. Aargang

Julen 1942

Elgkoen besøger EsrumKloster.

Erlend Gribsp. 1942

Ure

Briller

Telefon 299

Kern-Hansen
Urmager • Hillerød • Guldsmed

Giro 37304

Guld

Sølv

Sko. til Jul

Sko. til Paaske

Sko. til Pinse

HAUGE SKO

Største og billigste Skomagasin

Slotsgade 34, Hillerød . Torvegade 57, Kbhvn. K.

JUL
I
NORDSJÆLLAND

UDGIVET AF
ERLAND GRIBSØ OG ERIK GRIBSØ

1942

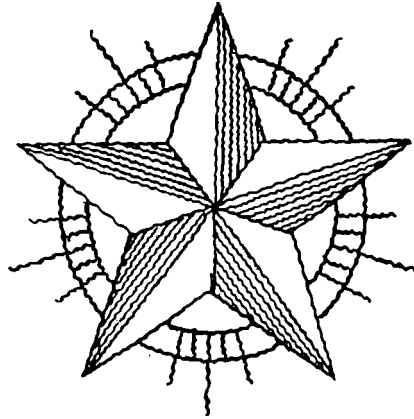

HILLERØD
C. NORDLUNDES BOGTRYKKERI
OSWALD TERKELSEN

I N D H O L D

	Side
Gammel Nytaarssalme fra Nordsjælland. Af Henrik Kampmann	3
Nordsjællandske Skæmtesprog	4
De to Byer omkring Slottet —. Af Borella-Hansen	5
Manden med Strygeorkestret. Af Tom Olufson	7
Den „barnløse“ General Classen og hans Søn. Af Erland Gribso	10
Undervejs —. Minder fra Frederikssund og andre skønne Steder.	
Af Axel Garboe	12
Naturens Orden. Af Sigurd Elkjær.	14
Hofdamen, der blev „Barber“kone i Helsingør. Af Quercus	18
Nordsjællands Tegner	19
Slottet, der blev Fredens Borg og Verdens Brændpunkt. Af Lis Hasager	20
Nordsjællands Fløjte-Niels fortæller. Af Erik	21
Om Gilder og andre Forlystelser paa Helsingeeegnen i gamle Dage.	
Af N. Th. Nielsen.	23
Sølvbryllup. Af Georg Nordkild	25
„Font-Himlen“ i Græsted Kirke. Af Erl.	28
Fra Ske' red te Juvletaar i Køvinhavin. Af Dagny Jensen	29
Forskud paa Sommeren: Solskinsbillede fra Tisvilde Hegn.	
Fotograferet af Ole Smith	31
Porttaarnet paa Frederiksborg. Af Nicatius	32
Med Trillebør fra Hundested til København. Af Laurits Larsen	34
Juleaften. Digt af Chr. Bredsdorff	35
Da Jens Omgangs Juleaften var i Fare. Af Erik Gribso	36
Haarde Vintre i Nordsjælland. Af Per Snemand	37
Nordsjællandske Cirkusfolk. Af Sprechstaldmesteren	39
Tidsfordriv til Juledagene.	42-43
Bøger for 200 Kr. Uddrag af Præmielisten til Julekonkurrencerne	44

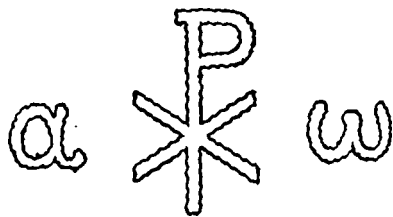
Gammel Nytaarssalme fra Nordsjælland.

Atter er nu endt et Aar,
dig vi prise, Livets Herre!
Alting breder ud din Ære,
Vinter, Sommer, Høst og Vaar.
Frugtbarhed du gav til Jorden,
Freden du os nyde lod,
og i uforstyrret Orden
ved dit Forsyn alting stod.

Hold fremdeles Tvist og Krig
fjernt fra os og vore Egne!
Mod alt andet ondt omhegne
os dit Forsyn naadelig!
Lad igen hver gavnlige Grøde
vokse op af Jordens Skød,
og lad Held vort Arbejd møde
giv enhver nødtørftigt Brød!

Kongen og hver Øvrighed
lad dem dig med Iver dyrke,
send dem Visdom, send dem Styrke
fra din høje Himmel ned!
Lad dem i dit Fodspor træde,
lær dem at udbrede Held!
Og beløn dem med den Glæde,
at den Idræt lykkes vel!

Lad enhver i Kald og Stand,
Gud, af dig velsignet være!
Lær os samlede at bære,
hvad enhver for sig ej kan!
Lad den sande Guds frygt finde
aabent Hjerte hos enhver,
Kærlighed lad sammenbinde
alle Jordens Mennesker!

Disse Vers, der er skrevet for over 150 Aar siden, er mærkeligt aktuelle nu i vor Tid. Salmen findes som Nr. 451 i „Evangelisk-christelig Psalmebog“, der udkom i 1790'erne, men ingen Oplysninger har om, hvem Forfatteren er. I vor nuværende Salmebog staar den gamle Nytaarssalme ikke. — „Atter nu er endt et Aar“ er skrevet af *Henrik Kampmann*, født 1750 og død 1828. Han tilbragte det meste af sit Liv i *Nordsjælland*, først i *Slagslunde* som Huslærer hos Pastor Pram, senere hos Pastor Schmidt i *Asminderød*. I 1779 blev han Sognepræst i *Farum*, og der døde han efter næsten et halvt Hundrede Aars

Virksomhed. Han ligger begravet paa *Farum Kirkegaard*. — Om „Evangelisk-christelig Psalmebog“, der saa *Dagens Lys* paa Rationalismens Tid, har Eftertiden, lidt haardt, sagt, at den hverken var evangelisk eller kristelig. Det er rigtigt, at den forfladigede mange Salmer, ogsaa i sproglig Henseende, men netop *Henrik Kampmanns* har af Kritikerne faaet Ord for at høre til de bedste, Salmebogen bragte. Ialt havde den 46 af *Farumpræstens* Salmer. „Salmebog for Kirke og Hjem“, som nu bruges, har tre Salmer af *Kampmann*, Nr. 111, Nr. 182 og Nr. 262. *Erl.*

Nordsjællandske Skæmtesprog.

Da Amtmanden spurgte Bryggeren, om han vilde være Dannebrogsmænd eller Kammerraad, saa svarte Bryggerkonen: „Kammerraad, for saa bli'r jeg noed osse!“

*

„Ded er, hva' der ka' ske,“ sagde Pa Peesen, han væltede i en Sæl-Piver, forded a' han manglede Trumf-Essed.

*

„Døv ofrer, før døv kommer til Alteret“ sagde Kesten, naar Smeddin han spildte Dyped nær a' Vesten.

*

„Nej, dom om ded, der ka' leese og skrive“, sagde Stine Jens Hans' og smak Salmebogen i — hun hade sidt og leedt bav i den etter, hvornær der sku' være Marked.

*

„Man duer int' te' noved meer“, sagde Gante-Peer, han ble' svingelsk i Hoveded, bare han hade faat en hæl Snes Snapse.

*

„Ska' vi mon snart ha' den Juvlnadre?“ sagde Kristen Olen, „jeg er saa sulten, a' ded fornemmes i Maven, li'som a' de store Tarme hade begyndt aa ædde di smaal“

DE TO BYER OMKRING SLOTTET —

Af Borella-Hansen.

Fot.: Ole Smith.

Den kendte Radio-Causør Borella-Hansen skriver her stort og smaat om sin By, eller rettere sine Byer: Hillerød og Nyhuse. Borella-Hansen rører ved det aktuelle Indlemmelsesproblem og skriver iøvrigt om »Byen uden Kirke« og om nye Bygninger, som præger Hillerød og Nyhuse. Artiklen munder ud i en begejstret Hyldest til de to Byer, hvis Beboere — mener Borella-Hansen — sikkert ikke til Hverdag tænker paa, »hvor nær de er Paradiset«!

HILLERØD er en By, der paa mange Maader er, hvad man kalder »lidt for sig selv«. — Naar fremmede, der har gæstet Byen, senere mindes Besøget, saa er det Slottet først og Slottet sidst og Slottet midt imellem, man taler om, og det er der ikke noget mærkeligt i, for vort prægtige Slot er vel nok en Seværdighed, som man skal rejse Europa rundt for at finde Sidestykke til; det mærkelige ligger i det Faktum, at Slottet slet ikke ligger i Hillerød, men i Nabokommunen Frederiksborg Slotsogn. Ogsaa i en anden Henseende er Hillerød i en Klasse for sig selv blandt alle Danmarks andre pæne, smaa Købstæder, Byen har nemlig ingen Kirke! —

Dette betyder imidlertid ikke, at Indbyggerne er mere ugudelige end andre Byers, tværtimod, — men siden Byens eneste Kirke gik hen og blæste omkuld St. Karens Nat i det Herrens Aar 1624, har der ingen Kirke været paa Hillerøds Grund.

De første Aar efter Katastrofen henvistes Menigheden til Frederik II.s gamle Kirke, som endnu fandtes ved Christian IV.s nye Slot, eller til Nørre Herlev og Karlebo Kirker, men senere fik man Kongens allernaadigste Tilladelse til at benytte selve Slotskirken, hvad man gør den Dag i Dag, og hvad man heller ikke er narret med, for skønnere Kirkerum findes vel næppe indenfor Danmarks Grænser.

Frederiksborg Slotsogn huser tillige baade Amtskontorerne og Amtsstuen, og i Løbet af de sidste Aar har Amtsvejvæsenet erhvervet den gamle Amtsforvalterbolig »Annaborg«, hvortil man, efter en meget gennemgribende Restaurering af den smukke, gamle Bygning, har flyttet Amtsvejvæsenets Kontorer. I Husets Havesal er der blevet indrettet en stilfuld Mødesal for Amtsraadet, og denne blev indviet ved Amtsraadets 100 Aars Jubilæum nu i Sommer.

For nogle Aar siden var Faren for, at der her ved Slottets Indkørsel skulde skyde en 5-Etagers Fun-kiskasse i Vejret, meget overhængende. Et udenbys Konsortium havde alle Planer færdige, og Erhvervelsen af Grunden, hvorpaa den gamle Amtstues røde Længe ligger, var næsten gaaet i Orden, da Amtet traadte til og reddede dette betydningsfulde Parti i

Bybilledet fra Vandalismen. Naar om faa Aar de gamle Længer maa falde, vil Pladsen foran det smukke »Annaborg« bliver reguleret, og der vil blive opført en Bygning i samme rene klassiske Stil i passende Dimensioner, og dermed vil Indkørslen til Slottet være sikret mod Ødelæggelse langt frem i Tiden.

Lidt længere ude for Enden af Kastaniealléen, hvor Avlsbygningerne til Herluf Trolles gamle Hillerødsholm tidligere laa, og hvor senere det berømte

Parkbebyggelsen »Hillerødsholm«.

Stutteri for Frederiksborghestene havde til Huse, er der sket store Forandringer. Efter at den store Gaard i Aarene efter den forrige Krig var blevet udstykket til Husmandsbrug, forfaldt det mægtige Bygningskompleks, saa det hurtigt kom til at ligne en Ruin.

Det gamle Ridehus med Thuras mægtige Tømmerkonstruktioner blev i sidste Øjeblik reddet, idet det erhvervedes af Hørsholm Rideklub. Det er nu genrejst i Hørsholm og saaledes bevaret for Eftertiden som det eneste synlige Minde om det engang saa berømte Stutteri! Resten af Gaarden blev nedrevet, og paa en Del af Arealet opførte et københavnsk Murerfirma tre hypermoderne Beboelsesblokke.

Er de smukke? — De er tegnet af Professor Kay Fisker! — Nogle vil maaske finde Forandringen brutal, men Folk er glade for at bo i de moderne Lejligheder, og noget charmerende er der ogsaa ved at se Komplekset paa en Sommerdag, naar alle 54 blomstersmykkede Altaner er fyldt med glade Soltilbedere. Det er den nye Tid, der har holdt sit Indtog i det idylliske »Nyhuse«, men de, der husker det gamle Hillerødsholm, har lidt svært ved at acceptere! —

Ude ved Fredensborgvejen er der i Aarets Løb vokset en stor ny Industrivirksomhed op.

Det er den nye Garveekstraktfabrik, som det trods Tidens uhyre Vanskeligheder er lykkedes at stable paa Benene med næsten amerikansk Tempo.

Fabriken er allerede i Drift, og de svære Maskiner i Gang med at oparbejde de knudrede Egestød til Spaaner, der koges i mægtige Trækar, saa store, at Arbejderne brugte et af dem som Frokoststue, medens Fabriken var under Opførelse. Naar Egespaanerne er udkogt, brændes de under Kedlerne, som holder det hele i Drift, saa det kan da kaldes en effektiv Udnyttelse af Raamaterialet!

Garveekstraktfabriken.

Den dygtige Tilrettelæggelse og det gode Produkt, der udvindes, skulde gøre det muligt for Fabriken at konkurrere med Udlandet, naar normale Tider igen engang vender tilbage, saaledes at den store Virksomhed ogsaa ud i Fremtiden kan blive til Gavn for Byen.

Det sjove ved det er imidlertid, at Fabriken heller ikke ligger i Byen, men i Slotssognet! — Fra gammel Tid er Hillerød By næsten paa alle Sider helt omklamret af Slotssognets Jorder, og naar alle Forhold tages i Betragtning, er det ikke helt let for almindelige dødelige at se, hvorfor disse to Kommuner ikke forlængst er blevet slaaet sammen til een. — Selv om en saadan Sammensmeltning maaske kun kunde betegnes som et Fornuftægteskab, saa burde Spørgsmaalet, som for Resten fornylig er rejst igen, tages op til alvorlig Drøftelse for at sikre en forsvarlig Udvikling, særlig byplanmæssigt set, og en fornuftig Centralisering af Administration og Skolevæsen.

Gennem 300 Aar har det været Slottet (som ligger i Nyhuse), der har været det altdominerende i Hillerøds Bybillede, naar man ude fra nær-

mede sig Byen, men i de sidste Aar er der sket en Forandring.

Kommer man saaledes ad Landevejen fra Slangerup eller Frederiksværkkanten, er det ikke længere Slottets Taarne og Tinder, man først faar Øje paa, men derimod det nye Amtssygehus' lyse Mure og røde Tage, der ligesom kroner Byen.

Dette er Byggeri i det helt store Format, og Byen kan gratulere sig selv til, at det blev en Arkitekt med Rod i Klassicismen, der fik overdraget dette mægtige Arbejde, og som magtede Opgaven med overlegen Dygtighed!

Tænk, om det var blevet en »Funkiskasse«, der

Amtssygehusets Gaardsplads. Til højre Funktionærboliger.

var kommet til at ligge paa denne krævende Plads, højt hævet over baade Byen og Slottet! — Det er en Bedrift af Amt og By, Arkitekt og Haandværkere, at dette store, komplicerede Bygearbejde har kunnet gennemføres i saa vanskelig en Tid, som de sidste Aar har været for Byggeriet.

Det tjener alle Parter til Ære og er et storslaet Bevis paa den Samdrægtigheds Aand, der hersker i Amtet, og den Dygtighed, hvormed der administreres.

Naar det nye Sygehus i Begyndelsen af 1943 tages i Brug, vil Hillerød have et af Landets mest moderne og bedst indrettede Sygehuse, og det tør vel siges at være et betydeligt Aktiv for en By af Hillerøds Størrelse.

Der findes vist i det hele taget ikke mange Byer indenfor Landets Grænser, der kan byde sine Indbyggere bedre Levevilkaar end netop det lille Hillerød, der hygger sig saa lunt i Læ af Chr. IV's gamle Slot!

Byen har Ry, og med Rette, for at være en billig By at handle i. Forbrugsafgifterne er blandt de laveste i Landet, Skatterne ligesaa (Hm!). Omegnen er fyldt med Skønhedsaaenbaringer, og man behøver blot at

gaa udenfor Døren, saa er man »i Skoven« med det samme.

Er det Stranden, der trækker, har vi den fineste Badestrand indenfor Rækkevidde, takket være gode Bane- og Rutebilforbindelser, og er det København, der lokker med Kunst, Koncertsal eller Teater, klares Rejsen nu paa mindre end 50 Minutter.

Skolevæsenet i Byen er det bedst mulige, og Slottet

en uudtømmelig Kilde til Glæde og Nydelse for alle, der interesserer sig for Kunst eller for Danmarks Historie, og hvem gør ikke det i 1942! — Hvem føler ikke efter et Besøg deroppe en Bølge af Stolthed gennemrisle sig, saa han nynner for sig selv: *Ja! Denne Boplads er vor!*

Men hvor mange Hillerød—Nyhusere er mon klar over til Hverdag, hvor nær de er Paradiset —?

Udsigt over Ivigtut.

MANDEN MED STRYGEORKESTRET

En Skitse om to Nordsjællænderes Jul i Ivigtut.

VIGNETTER AF ELLA OLUFSON

Af Tom Olufson.

u er et Ærkeskrog, Tobias. Og havde det været Nytaar og ikke en højhellig Juleaften, saa havde jeg smidt dig ud, for saa plejer det at gaa lystigt til her til Lands. Men nu er det altsaa Juleaften, selv om du sidder og hænger med Facaden, som om du var blevet snydt saa drabelig i Kjærlighed ved en Sommerfest i Freerslev Hegn. Har vi maaske ikke faaet det hele her, som vi plejer. Det har vi vel nok. Gaasesteg og Rødkaal, Kartofler og hvad Hjertet kunde begære af vaadt til. Og vi har faaet Kaffe, Cigarer og Likører. Og nu skal vi have en Sjus. En Kejsersjus. Der er ikke noget at hænge med

Øerne for, for det er ikke længere Juleaften derhjemme. Den har de overstaaet for flere Timer siden. Det er bare her, vi er lidt bagefter med Klokken, og heldigvis, ellers var der jo ingen Grund til at sidde og underholde hinden og spille elskværdige. Var det vel?

Naa, du siger ingenting. Men det var altsaa det, jeg kom fra, at havde det været Nytaarsaften, saa var du blevet smidt ud paa Grund af daarlig Opførsel. Du behøver ikke at sidde og glo ud af Vinduet. Du skal se, Stjernerne og Nordlyset, det bliver der nok, saa længe, det skal. Jeg er forresten ligeglad med Stjerner og Nordlys og de stille Nætter og alt det, du og andre gaar og glør efter. Det bliver man bare tosset af at beskæftige sig med. Det gi'r Polarkuller, forstaaer du. Ikke for det,

for det kan være meget godt og kønt altsammen. Men man kan ikke leve af det, man kan ikke tage det med i Seng!

Sæt dig nu herhen, dit Skrog, saa skal du faa den Sjus, du gaar og snuser efter. Snuser du ikke? Det gør du vel nok. Det kan man se med et halvt Øje. Ser du, det er en Kejsersjus, vi skal have. Nej, det ved du ikke, hvad er. Det kan man sagtens se paa dig. Det er lidt med Sjus, forstaar du, og godt med Champagne. Bare to Væger White Label og Resten ægte Brus. Og det er noget, man bliver let til Sinds af.

Hvad var det forresten, du sagde til mig i Aftes ved Juletræsfesten paa »Kroen«? Det kan du ikke huske. Nej, det tror Pokker. Men det kan jeg. Ligesaa tydeligt endda. Og du maa ogsaa gerne gaa og gnide med Arme- ne, som om du havde en Violin. Men du skal ikke tro, du er køn, naar du gaar og puster dig op ligesom med en Tuba. Naa, det er jeg nu ligeglad med i Aften — ogsaa med alt det Fyrværkeri under Himlen og over Fjeldet, for det hænger jo ligegodt og flagrer saa langt væk, at man ikke kan naa det. Aah, sikket Hoved du sidder med. Du minder mig om Vandpjaskeren. Kan du ikke huske Vandpjaskeren? Nej, det kan du vel ikke. Han kom ogsaa herind en Aften og saa ædende ond ud. Og det maatte han ogsaa godt, for jeg er altid parat til at bære over med Gæster. Han var godt gal, for der var vel nogen, der havde drillet ham, men jeg sagde ikke noget til ham, ikke før han væltede Kakkelovnen og begyndte at svinge Askeskuffen over Hovedet paa mig.

Jo, da sagde jeg selvfølgelig noget til ham. Og saa tog jeg ham i Nakken med den ene Haand og lidt længere nede med den anden. Og saa, forstaar du — ud af Vinduet! Lige saa langt jeg kunde orke. Saa laa han et Sted nede i Sneen og skræppede, at han vilde skyde sig, og at det var min Skyld. Jeg sagde bare: Gør du kun det, bitte Ole, for du er ikke for køn. Ved du, hvad han gjorde. Han gik hen og huggede det ene Øre af Tømreren, som han boede sammen med. Tømreren laa og sov, og Ole gjorde det med en Økse. De blev vel nok ædru begge to. Og saa besede de omkap med Øret i en Klud op til Salemageren og fik det syet paa igen. Det kom forresten til at sidde lidt skævt, ja.

Salemageren, ja, hvad synes du om det. Synes du, det er saa kønt et Øgenavn. Jeg synes, det er en kedelig Titel at rende rundt med for en Doktor. Vi havde een før ham. Ham kaldte vi Nicola. Han var saamænd ikke bedre. Hvad er der ved saadan nogen Doktorer. De kan hverken skære i Folk eller lade være. Nicola, han var forresten et Stykke vigtigt Skidt. Altid parat til at falde ud af Komfelutterne. Kan du huske Magerberg, naa ikke, — det kan du være glad ved. Han var nemlig en skør Tidsel. Han havde forlorne Tænder, og bare man skubbede lidt til ham, saa blev han rasende og begyndte at bruge Kajen, og saa faldt Tænderne ud.

Det var en Gang, han havde drukket Frokost to Dage, ud i en Køre, forstaar du. Tre Flasker Brændevin og fire Kasser Øl. Og saa begyndte han at blive lidt svimmel af Farten og sagde: Jeg vil til Doktor. Jeg vil se Nicola. Og han gik til Nicola og lavede et værre Vrøvl. Han lagde sig paa Bordet og raabte: Tag og skær mit højre Ben af,

men det skal sgu være i tynde Skiver, — for vi har ingen Paalæg derhjemme.

Min gode Magerberg, sagde Nicola, De egner Dem ikke for det, Hr. Magerberg. Og det gjorde han sgu heller ikke, for han er vel nok et kønt Knokkelskelet. Men saa skulde du have hørt Magerberg. Han for ud paa Gulvet og tudede af Arrigskab og lovede at plukke hele Huset i smaa Stykker. Jeg kom lige ind ad Døren, da han netop var paa sit højeste og stod og ruskede Doktoren ligesom en Kartoffeltop, Knoldene ikke vil falde fra. Og jeg slog Armene om ham, om Magerberg altsaa, for hvad kunde han ikke finde paa, Utusket, og saa sagde jeg: Vil Hr. Doktoren saa trække Bukserne nær paa ham og give ham en Kanyle, saa skal jeg nok fragte ham hjem. Men Nicola, han rystede over hele Kroppen og væltede alle Ildtængerne i Medicinskabet. Men han fik da endelig fat i een, og den var lige saa stor som Støvpumpen til en Elektromotor. Du skulde have hørt, hvor Magerberg han bad for sig, men det kunde jo ikke hjælpe noget. Nu var det for sent. Men jeg fik alligevel ondt af Skroget og sagde: Nu maa Doktoren jo passe paa, ikke at splintre Skelettet. — Aah, skreg Magerberg, da han fik Kanylen, — jeg dyer! Det gjorde han nu ikke, men han faldt faneme sammen som en gammel Bilring, naar Slangen springer i Luften. Og kan du tænke dig, at selv om jeg tog ham paa Nakken og løb med ham hjem paa Ski — saa kom han Dagen efter og gav mig et blaåt Øje. Han fik ganske vist to igen, — men alligevel.

Nej, det var Salemageren, vi kom fra. Han var en anderledes rask Mand. Han var ikke saa bange for Spøgeri, selv om han ikke var meget bevendt med Hensyn til det mere lægelige. Han kunde give Een et Pulver, hvis man havde Hundesyge, og man blev i et Humør, saa man spjættede. Og saa kunde man vel nok drikke de andre under Bordet, saa det forslog noget. Men drak man sig saa hundesygt igen. Du kan tro, saa var Salemageren ikke hjemme. Saa kunde man gaa og angre, kunde man. Han var nu ikke bleg for ret meget, den Salemager. Han gik op og badede i Elven herovenfor, selv om Vandet ikke var mere end tre Grader — hu! En Dag, mens han laa og gassede sig og pjaskede, kom der sgu en Ørn og nappede hele Klunset fra ham og fløj Pokker i Vold ud i Fjeldet med det. Og Salemageren efter. Ih, hvor han bandede. Og han smed Sten og Mos og Støvlerne, og hvad der var af Smaating, efter Dyret, men det fløj jo. Ih, hvor det fløj. Kan du huske Tidselbusken, ham den store, ham med det røde Skæg, han saa det, — og han græd, for han troede, han havde faaet Pip. Skjorten og Bukserne flagrede jo af Sted, og han mente, Doktoren sad i dem.

Jasaagu. Saadan var det, og nu er det altsaa Jul, og det var det, vi kom fra ... du er jo strengt taget ikke værd at spille mange Ord paa, saadan som du skavede dig i Aftes. Menne, alligevel ... havde du kaldt mig for Bror Labskovs, Lille Snus, Sparebøssen eller Pastor Barfod, saa er det ikke sikkert, det var gaaet dig saa vel. Hæh, kendte du Pastor Barfod? Kender du i det hele taget nogen, hvad! Vi har forresten ogsaa haft flere Barfodder her paa Pladsen, men kun een ad Gangen. En ad Gan-

gen ja. De gik og samlede paa Æg og sendte dem hjem til Præsten. Der skal jo være en Præst af det Navn, og ham blev de kaldt op efter, kender du ham forresten ... tænk det var mærkeligt. Jeg har mange Gange tænkt, at Guderne maa vide, hvad han vil med alle de Æg. Men det maa han jo om. Men det var altsaa Pastor Barfod her. Aah, hvor var han sur. Saa en Dag syntes vi, han alligevel skulde fornøjes. Og vi gik saa nogle Stykker ned i Kabydsen til vores gamle Ven Mixa og fik ham til at blæse tre Hønsæg ud. Bagefter malede vi Skallerne med Vandfarve, og saa sagde vi til Barfoden, at det var Gøgeæg. Og han blev straks helt rundt paa Gulvet, for det var særlig Gøge, han var vild efter. Det var Præsten nemlig. Og vi forklarede saa, at vi havde fundet dem ude ved Kamigtalik i Snespurveeder, og at der maatte to Par Spurve ad Gangen for at ruge paa dem. Barfod, han var god nok....

Sig mig, hvorfor sidder du og mimer. Hold Madspræken i Ro, dit Skrog, du minder mig grangiveligt om Mulevrideren. Han var vel nok en sød Dreng. Ham skulde du have set ... jeg har ihvertfald aldrig kendt Mage. Altsaa, han kunde kysse fem Piger ad Gangen med det Snasketøj, han løb rundt med, og gave over en Melon. Jeg har aldrig set Mage til Mund. Jeg garanterer for, at han med lidt Øvelse kunde naa til at svinge den bagover Skulderen til højre og bide sig selv i venstre Øre. Han kunde sgu ihvertfald fløjte baade midt paa og ude i Siderne, forskellige Melodier ... Ja, han var en skæg Fyr. Ha. Vi havde ogsaa een her en Gang, vi kaldte for Skæg og Støvler. Det var skrækkeligt alt det, han havde oplevet. Naar han sad og snoede Skægget og saa ned paa

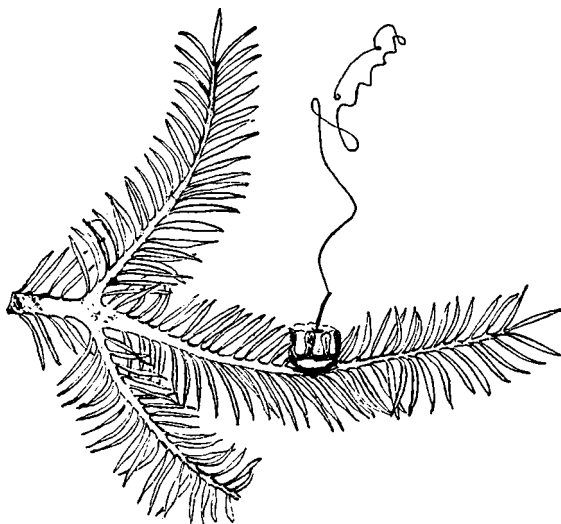
sine Støvler, saa kunde han Gud forbarme mig trække den ene Løgn værre end den anden op af Jorden. Det myldrede ud af ham, forstaaer du, saa man vred sig af Grin. Det var forresten Synd, han rejste. Det sidste, jeg hørte til ham, var, at en Skypumpe tog hans Hønsesus og fløj væk med det ... og Hønsene drattede ned over det meste af Nordsjælland. Du kan tro, der har været Gang i Støvlerne, hvis han skulde have alt Kræet samlet sammen. Aahja, saadan gaar det. Saad'n gaar'ed. Saadan har vi jo allesammen noget.

Forstaaer du, nu skal jeg til at flette mig et Par Sivsko. Der er ingen her paa Pladsen, der er store nok, saa jeg maa købe to Par for at faa det til at slaa til. Og saa kan du skave dig med at gnide Arme og blæse Fantasituba og kalde mig Manden med Strygeorkestret, saa meget du vil. Jeg lever paa en stor Fod, det ved jeg nok. Og jeg ved nok, at I render og skræpper op om, at mine Kludesutter, det er Violinkasser. Men i Øjeblikket, da maa du undskylde mig, Kammerat. Jeg kan ikke blive gal, for det er Juleaften. Og saa var der jo da ogsaa det ved det, at jeg i Aftes dansede Bunderne ud af Skoene. Saa jeg er nemlig ikke Manden med Strygeorkestret — jeg er Manden uden!

Hvad siger du! Vil du ingen Kejsersjus have! Du vilde hellere hjem til Jul, end at sidde og høre paa mine Løgnhistorier ... Jasaa ... jasaa ...

Men det vilde jeg egentlig ogsaa. Det er bare det, at naar nogen ved de Tider hænger med Næbet her, saa snakker man gerne om noget andet.

— Du er forresten et Skrog, Tobias!

Den »barnløse« General Classen og hans Søn.

Af Erland Gribso.

General Classen

efter et Billede paa Rosenborg, en Tuschtegning af Soiréen i „Hans Kongelige Majestæts Apartement Sal“ den 4. September 1771 i Anledning af Enkedronning Juliane Maries Fødselsdag. Tegningen er udført af Infanterikaptajn Wilhelm Haffner, der har portrætteret langt over 50 Personer paa den, Damer og Herrer, deriblandt ogsaa Classen.

Det Classenske Fideicommis har i Aar fejret 150 Aars Jubilæum. I det forløbne halvandet Sekel har Virksomheden været baseret paa General Classens efterladte Formue, tjent paa Frederiksværk og testamenteret til Fideicommis'et, da Generalen ingen Efterkommere havde. . . . Det var dog kun officielt, at Classen døde barnløs. I Virkeligheden efterlod han sig en Søn — og Slægten lever stadig. Havde Sønnen arvet sin Fars Rigdomme — og de, der vidste Besked, har i Tidens Lob tit undret sig over, at han ikke gjorde det — vilde Det Classenske Fideicommis næppe være blevet oprettet. Erland Gribso fortæller her om General Classen og hans Søn.

Den 24. Marts 1792, altsaa i Aar for 150 Aar siden, døde Generalmajor J. F. Classen, Frederiksværks Grundlægger.

Officielt var Generalen barnløs, men alligevel efterlod han sig en Søn. Gennem denne Søn har Classen Efterkommere den Dag i Dag, baade paa Frederiksværk og andre Steder i Landet. En af de mest kendte er Komponisten, Kapelmester Emil Reesen — selv om vel nok ikke mange ved, at General Classen var hans Tipoldefar. Emil Reesen gæster aldrig Frederiksværk uden at aflægge Visit ved Classens Buste paa Torvet. Ligheden mellem den berømte Generalmajor og den berømte Komponist er umiskendelig.

General Classen havde ligget syg paa Arresødal i nogen Tid, og Lørdag Aften den 24. Marts, netop som Værkets store Klokke ringede til Fyraften, »gik han ud som et Lys«.

Classen havde da forlængst gjort Testamente, men

et vigtigt Tillæg til det havde han ikke faaet underskrevet endnu, og hans Omgivelser var ængstelige for, at han skulde dø imellem Hænderne paa dem, inden han havde faaet sat sit Navn under Dokumentet. Det hedder sig, at Generalen paa sit Dødsleje gentagne Gange blev erindret om, at Testamentets Kodiciel manglede hans Underskrift, men at han først skrev under, da Provst Hoffmann fra Kregme, der var et af Vitterlighedsvidnerne, »søgte dertil det sidste Øjeblik af hans Svaghed«.

Hvor lidt eller hvor meget, der er i Beretningen, bliver næppe nogensinde opklaret, men det er notorisk, at Classen kun levede et Døgn efter, at han havde underskrevet. Da han havde sat sit Navn under, tog han Testamentet og puttede det sammen med nogle andre Papirer i en lille sort Pose, som han gemte under Dynen ind mod den Væg, hans Seng stod ved.

Resultatet af Testamentet er kendt nok, i hvert Fald i Hovedsagen: Det Classenske Fideicommis blev dannet paa Grundlag af Generalens store Rigdomme. I de forløbne halvandet Hundrede Aar er der gaaet ikke mindre end 20 Millioner Kroner igennem Ledelsens Hænder. Den Sum, Fideicommisbestyrelsen har at gøre godt med, beløber sig i den senere Tid til ca. ½ Million om Aaret.

I Testamentet var hverken Classens Søn eller Sønnens Mor nævnt mellem de mange Privatpersoner, der blev betænkt med Gaver eller Pensioner. Testamentet havde iøvrigt undergaaet adskillige Forandringer, før det fik sin endelige Form. Har Generalen i sine sidste Timer alligevel haft Skrupler? Overvejede han at ændre eller tilføje noget i yderste Øjeblik? Var det derfor, han tøvede med at underskrive?

I 1764 blev ved kgl. Resolution alt Bøndergods i Kregme, Melby og Torup sammen med Skovene paa Halsnæs, ved Borup og ved Hagelse lagt ind under Frederiksværk. General Classen havde paa den Tid Planer om at indrette Hagelse Mølle mellem Frederiksværk og Frederikssund til Krudtmølle som Supplement til dem paa Værket, og en Overgang spekulerede han ogsaa paa at grave en Kanal fra Strøllille Mølle til Arresø. Ingen af Projekterne kom dog længere end paa Papiret, men Classen havde i lange Tider Landmaalere gaaende paa Jorderne ved Hagelse Aa for, at der kunde blive foretaget Opmaalinger.

Selv kom Generalen af og til ud for at tilse Arbejdet, og det er rimeligvis under saadan et Besøg, at han har truffet *Ellen Mogensdatter*.

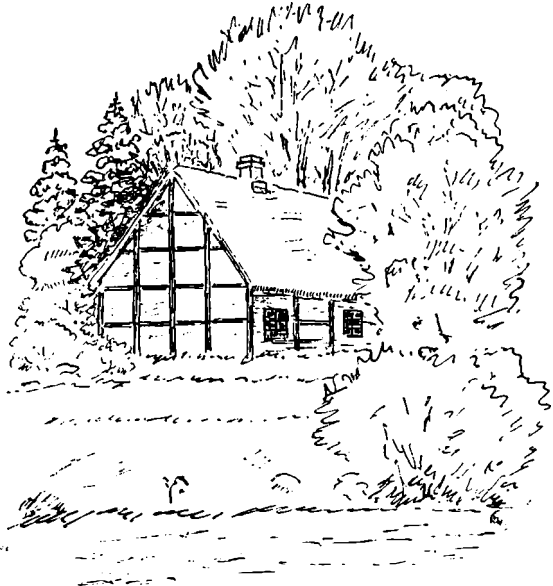
Hun var en Bondekone fra Store Hagelse og omtales som en sjælden Skønhed, dygtig og respekteret i enhver Henseende. Mellem hende og General Classen udviklede der sig et varmt Venskab, og i 1766 fik

de en Søn sammen. Generalen var da nylig fyldt 41 Aar, hun var 40.

Ellen Mogensdatter var maaske gift paa den Tid, da Sønnen blev født, i hvert Fald havde hun været det. Hendes Mand hed Peder Jensen og var fra Skænkelsø i Jørlunde Sogn. Classens Søn kom til at hedde Ole Pedersen. Efternavnet stammede, som man ser, fra Ellen Mogensdatters Mand Peder Jensen.

Man har undret sig, baade dengang og senere, over, at Classen ikke vedkendte sig sin Søn officielt. Men det gjorde han ikke. Han kunde ellers nok være ham

Agatsliberens Hus ved Arresødal, som det saa ud for 150 Aar siden. I de første Aar af sin Frederiksværktid boede General Classen i den gamle Agatsliberbolig, „Brohuset“ ved Arresødal, der ligger der endnu, men som forlængst er bygget om. Siden blev der opført et Hus paa Bakken lige syd for Brohuset, det senere Marketenderi, og da Arresødals Sidelænger var blevet rejst, først den nordlige og saa, i 1754, den sydlige, flyttede Generalen over i den lange Sydføj. som derefter kom til at hedde „Proprietærens Vaaningshus“. Nordfløjen blev revet ned og ombygget i 1936, Sydføjen i 1939—40. De gamle Kampesten fra Grundmuren i „Proprietærens Vaaningshus“ sidder nu i de store Piller, der bærer den nye Støberibygning ved Havnen. — Arresødals Hovedbygning fik Classen først færdig i 1785.

bekendt. Allerede mens Generalen levede, viste det sig, at Ole Pedersen havde arvet sin Fars og sin Mors gode Egenskaber. Han kom ind paa Frederiksværk som Smed og blev senere Værkets højst estimerede og mest betroede Mester, dekoreret og betitlet.

I et Manuskript, som nu findes i Krigsministeriets Arkiv, har Oberst E. P. Tscherning omtalt en lang Række af Værkets Beboere indtil 1830, da han gik af som Inspektør. Tscherning skriver: »Smedemester, Krigsraad Pedersen, der er født paa Godset og opdraget paa Værket, en meget duelig og solid Mand.« Allerede i 1802, da Ole Pedersen fik den kongelige Belønningsmedalje i Guld, sagde Oberst Tscherning ved

Overrækkelsen: »Mester Ole Pedersen er bekendt for en duelig Kunst- og Tøjsmed, han udmærker sig fortrinlig ved det Arbejde, som fra hans Værksted leveres, han udmærker sig ved at opfinde og indrette nyttige Maskiner. Jeg nævner kun hans Skrueskæreværk, hans Sølvvægt i denne Anledning. Han forfærdiger matematiske Instrumenter med al den Nøjagtighed og Sirlighed, de bør have — —. Denne Mand er født, opdraget, oplært og blevet Mester i denne Egn og paa dette Sted uden at have rejst eller arbejdet paa fremmede Steder. — Det kongelige General-Land-Økonomi- og Kommerce-Kollegium er underrettet om alt —. Alt dette har bevæget Hs. Majestæt Kongen til allernaadigst at bevilge Dem, Ole Pedersen, Værket, Guldmedaljen: Fortjent —.«

Mange af Mestrene paa Frederiksværk var Indvandrere, især fra Tyskland og Sverige. Det er dog næppe for særlig at fremhæve Ole Pedersen som Indfødt i Modsætning til andre Mestre, at Inspektør Tscherning ved begge Lejligheder tydeligt pointerer, at han er født og opdraget paa Classens Domæne —.

Foruden Fortjenstmedaljen i Guld fik Ole Pedersen ogsaa Sølvmedaljen af 2. April 1801, i 1826 fik han Dannebrogordenens Sølvkors, og 1829 blev han udnævnt til Krigsraad.

Ole Pedersen var gift med Karen Gundersen fra Vinderød. De boede i en Ejendom midt i Nørregade paa Aasiden. I 1838 trak Krigsraaden sig tilbage fra sine mange fortjenstfulde Virksomheder, og der tillagdes ham derefter en aarlig Pension paa 150 Rigsdaler — fra Det Classenske Fideicommis. Han døde omtrent 90 Aar gammel Helligtrekongersdag 1856. Vinderød Kirkebog beretter herom: »Død 6. Januar 1856, begravet 13. Januar Ole Pedersen, pensioneret Smedemester samt Krigsraad, Frederiksværk, 89 Aar gammel.« Paa Vinderød Kirkegaard, bag Kirken, noget til højre og et Stykke nede paa Skraaningen mod Arresø, ligger Ole Pedersen begravet. En støbt Jerntavle oplyser: »Her hviler den hæderlige Krigsraad Ole Pedersen, Smedemester og Dannebrogsmænd —.«

Men ogsaa Ellen Mogensdatter er begravet i Vinderød. Kirkebogen har for 1806 under 2. Marts: »Indsiddet Niels Sørensen, Vinderød, død af tærende Sygdom, 57 Aar gammel.« Det ser ud til, at denne Niels Sørensen har været Ellen Mogensdatters anden Mand, for et Par Aar senere, da hun døde, blev hun indført i Kirkebogen som hans Enke: »1808, 8. September afg(angne) Niels Sørensens Enke Ellen Mogensdtr., Oxebro, 82 Aar, død af Alderdom.« Aldersforskellen paa Niels Sørensen og Ellen Mogensdatter har været temmelig stor. Hun var 23 Aar ældre end han.

Ogsaa General Classen blev, som bekendt, gift. Den 16. August 1783 holdt han Bryllup med Anne

Elisabeth Fabritius de Tengnagel, Enke efter Baron Reinhard Iselin. Classen var dengang 58 Aar og Baronessen 48. Hun havde to gifte Døtre og havde allerede i et Par Aar været Bedstemor. Ingen forstod Bevæggrundene til det Giftermaal, hverken Samtiden eller Eftertiden. Det er en af de mange Gaader i Classens Liv. De havde ganske vist kendt hinanden i mange Aar — der ymtedes endda noget om, at de havde kendt hinanden særdeles godt — men noget egentligt Inklinationsparti kan det ikke have været. Hver af Ægtefællerne »agtede at bebo sin særskilte Gaard«, og der blev straks ved Brylluppet oprettet Ægtepagt imellem dem, saa Pengespekulation fra nogen af Siderne kan der heller ikke have været Tale

om. Det er derfor ikke for ingenting, at der er blevet sagt: »Men hvorfor i al Verden giftede de sig da?«

Classens Ægteskab varede kun halvtredie Aar, og det var barnløst. Allerede i Marts 1786 døde Generalinden.

Sine sidste Aar tilbragte Ellen Mogensdatter, som Kirkebogen jo ogsaa siger, paa Osebro. Her, ikke ret langt fra sin berømte Søn, boede hun i et Hus paa Lynæsvejens Nordside. Stedet er let at finde. Naar man fra Nørregade svinger ned ad Pilestien og følger den, til den munder ud i Hovedlandevejen, har man Ellen Mogensdatters Hus lige for sig.

UNDERVEJS — MINDER FRA FREDERIKSSUND OG ANDRE SKØNNE STEDER

Af Axel Garboe.

Sognepræst, Dr. phil. Axel Garboe, Skibby, fortæller her bl. a. om Frederikssund. I Sommersol: »Hus ved Hus, med grønne Haver imellem, med Skibe i Havnen og Skorstensrøg og den røde Kirke paa Bakken« — og ved Vintertid: »Hvid Rim over røde Tage, over de gule Tømmerstabler paa Bakken ved Fjorden«, hvor Svanerne trækker forbi »paa brede, hvide Vinger...., Fjordens vilde Fugle, der er undervejs — ligesom vi Mennesker er det.«

Det hører med til Livets baade Rigdom og Vemod, at der langs Livets Vej gror *Minder*. Stederne ses mere og mere i det forbigangnes Lys, i Mindernes Skær. Meget, som de andre gaar ligegyldigt forbi, har for den enkelte en skjult, dyrebar og umistelig Værdi. Det gaar dermed ligesom med de ganske almindelige smaa Stene, som Børnene har leget med hele Dagen, og som man finder efterladt ved Vejen, naar man kommer forbi, efter at Børnene er lagt i Seng og sover: disse Stene var for Børnene blevet til Huse og Dyr og Mennesker, med hvem de levede inderligt og fortroligt; men for alle andre er det kun nogle ganske almindelige, fattige Stene, som ingenting har at sige dem, der kommer forbi paa Vejen.

Saa kommer man en Dag kørende inde fra »Herredets« — Horns Herreds — blæsende, skønne Bakke-land .... en Dag som saa mange andre, naar Solen skinner, og Kornet modnes til dagligt Brød. Og just som man drejer ned ad den sidste Bakke, ligger *Fjord-*

den der, blaa og med muntre smaa Bølger, og paa den modsatte Side ligger den lille By *Frederikssund*, Hus ved Hus, med grønne Haver imellem, med Skibe i Havnen og Skorstensrøg og den røde Kirke paa Bakken. Og saa forunderligt er Menneskets Sind indrettet, at det nærværende og det forbigangne i et Nu kan bytte Plads, og mens Cyklen spinder hen ad Vejen, kan man i et kort Øjeblik gennemvandre fjerne Egne, andre Smaabyer ved Sund og Fjord .... for længe, længe siden.

— — Nu er det ikke længer Horns Herred og Roskilde Fjord og Frederikssund, men Falster og Nykøbing og Guldborgsund. Og Drengen har — en Sommerdag, *dengang*, hørt den fremmede Damper signalisere efter Lods; nu glider den langsomt ind mod Byens Havnekaj. Og Havnefogeden, med guldtræsset Kasket paa sit vejrbidte Sømandshoved, staar og dirigerer; Dampspillet haler i Staalrosserne med Hvæsen og Larmen; Kommando-Raab paa et fremmed Sprog lyder ind mod Land fra den fremmede Jernkolos, der langsomt svajer indad, indtil den sort-røde, mønjede Side ligger op ad Bolværket, og Landgangslejteren kommer ned. Lidt efter staar Drengen — og mange andre Drengene — med vaagne Øjne paa Damperens Dæk, følges med de fremmede Søfolk ned i Lukafet, indaander den særegne Luft af Maskine og Majs i Lasten og Olie og Snavs og fjerne Landes Dragelser. Og Drengen gnaver de benhaarde Beskøjter, store som en Sømandsnæve, og han ser de Smaating, som Sømanden har med sig hjem fra Rejsen, Havnebil-

leder fra Rio og Gibraltar — — »russiske Æg« med mange Farver, der Skal for Skal kan pilles ud af hinanden, til det inderste, mindste Æg er naet. . . . og aldrig glemmer han, naar den fremmede Sømand strøg ham over Haaret og pegede paa et Familiebillede med Sømandens Dreng derhjemme, som han længtes efter, denne vejrbidte Mand, hvis Sind var som et Barns. . .

med, jeg er en Pilgrim, kun en Aften, kun en Aften bor jeg her — —«. Lukkede Fjordens Bølger sig over ham en Efteraarsnat? Fik han hørt Guds Faderstemme kalde, ogsaa paa ham? . . . . Og Bølgerne sladrer videre — husker du den Krigsvinter, da en dansk Damper lykkeligt var naet ind til Frederikssund trods Miner og alt det? Og man fik Lov til i Byens

Fr. Kraft (1823—54): Parti fra Færgelunden.
(Statens Museum for Kunst, København.)

Billedet er malet i 1848, blev udstillet paa Charlottenborgs Foraarsudstilling 1849 og derefter straks købt til den kgl. Malerisamling. Næste Aar tildelte Akademiet Kunstneren Stipendium til en Italiensrejse og bemærkede udtrykkeligt, at det var en Anerkendelse for Færgelundsbilledet.

Alt dette og meget mere stiger frem fra Mindernes Dyb, naar Havnen ses ved Roskildefjorden. Og Drengen fra dengang har ikke senere kunnet lade være med at række Haand til Sømandsmissionens dejlige Arbejde, som netop gaar ud paa at være Hjem for alle Søens færende Folk. Alle Bølger smaa i Fjorden hvisker: husker du det og det og det? . . . . Husker du den ensomme Mand, der boede i en Baad i Havnen i Frederikssund, i et Rum saa lille, at de Døde i Gravene næsten har det lige saa stort? En gaadefuld Livsskæbne — en Eneboer og Naturens Søn midt i et moderne Samfund. Hvor er han nu henne? Hvem ved det — men en Aften nød han et Hjemms Lys og Hygge. Sang vi mon ogsaa den Aften: »Jeg er frem-

Sømandskreds at give disse vore Landsmænd Del i et kristent Hjemms Varme og Hygge og Kærlighed denne Gang endnu? Give, siger jeg — nej, det var os, der fik saa meget den Aften. Hvor er de nu henne, alle den Dampers Folk, fra Kaptajnen til Kokken? Hvor er I henne, alle Barndomstidens Havets Folk?

. . . . Med eet skifter Billedet. Tid og Rum har jo intet at sige i den Mindernes Verden — saadan som vi engang, i Evigheden, skal blive helt uafhængige af Tid og Rum. Og nu er det en anden Smaaby ved en forblæst Fjord, og det er just i Høstens stærke og dog døende Tid. Som fjerne Bjerge med Sne kommer Skyerne dragende ind fra Store Bælt over Land og

Strand. Bælts-Fiskerne driver med Sildegarn hver Nat. I den graa Morgen kommer de ind med Fangsten. Der klæber Sølv-Skæl til alt og alle i Baadene. Fiskerne fra de smaa Øer i Bæltet, *Agersø, Omø*, er ogsaa med. Det er Sildetidens glade Tid, med Mad i Overflod og Penge til Huse, og hjemme paa Øen driver Røgen mellem Huse og Gaarde fra de smaa, selvlavede, primitive Røgerier. Nyrøget, endnu varm Sild er ikke at foragte.

Der stamper en Sømandsskikkelse gennem den lille Fjordbys Gader. Noget for sig selv, med Klang af fremmed Sprog i Mælet. Han ynder at tale om Storm ved Cap Horn, om Kornsejlerne paa Sydamerika-Kysten, og bedst som det er, falder Engelsk naturligst at benytte. . . . »Do'nt forget the charity«, sagde han, Negerpræsten en Dag, da vi var derude »paa Varmen«. Glem ikke at gøre vel. . . . men det glemmer vi nok tit! Saadan kunde ham Skipperen staa og fortælle, mens Rattet knagende blev drejet, og den lille Dampner blev holdt op imod Søen. Et lille Hav imod Syd-Atlanten. . . . en Menneskeskæbne, ofte i Storm — *alle er vi undervejs*. Og ingen ved, hvornaar den sidste Station skal passeres her i Tiden. Ikke alle naar op under de hvide Haar. Lige meget, blot Livets egentlige Maal, Guds Maal, er naaet. Og der er det ved Fortidens, Mindernes Verden, at dens Sorger løftes ind i en urørlig, stærk Verden. De Taarer, der randt, er ikke spildt, kun omsmeltet til dyrelære Perler, mens Livet gaar videre i Sol og Skygge. Og saa kan det hænde en Dag om mange, mange Aar, at en fremmed Vandringsmand standser — som nu den, der kommer fra »Herredet« ind til Fjordbyen, der

engang hed *Ude-Sundby* — og læser en gammel Indskrift om, hvad der skete — engang.

»Her under hviler — den i Tiiden velædle — og i Liv og Død salige — Madame Sophie Christiane Lemming, født Spärck — fordem Præstekone udi Ude-Sundbye — født 1734 paa Hirschholm Slot — opdragen paa Friderichsborg — døde i Ude-Sundbye Præstegaard den 11. May 1756 — i sit Alders 22. Aar.«

. . . . Ak, i sin Alders 22. Aar . . . . men *det* er nu længe siden.

— Saa kører man, nu som Gæst, der er undervejs, ind gennem Frederikssunds Gader. Kører der, midt i Nutiden og dens Arbejde og Liv, og dog som den, der hører de smaa Gader med de toppede Brøstene fortælle mangt og meget. Usynlige Traade forbinder Nutid og Fortid. Et Par lykkelige Solbakke-Aar stiger frem af Mindernes Verden, naar Vejen gaar fra »Herredet« ind til Byen ved Fjorden. Og naar Julens Klokker kimer fra alle Kirkerne rundt om Fjorden, blander deres Lyd sig med Frederikssunds — Ude-Sundbys — Klokkers Klang. Bliver det Frost og Sol Julemorgen, vil man vaagne til et dejligt Syn i den lille By: hvid Rim over røde Tage, over de gule Tømmerstabler paa Bakken ved Fjorden og over den gamle Kirke, hvor snart Julesangen skal stige. Og Vildgæsene vil drage deres Kile over den blaa Vinterhimmel. Eller maaske vil Svanerne trække forbi — paa brede, hvide Vinger, med Stemmer, der synger, saa det giver dyb Genklang i Menneskers Sjæle — det er Fjordens vilde Fugle, der er *undervejs* — ligesom vi Mennesker er det.

NATURENS ORDEN

EN KULSVIERHISTORIE FRA GADEVANG

Af Sigurd Elkjær.

Det var ingen stor Aftægt, Gammel-Sidse skulde have, men det blev alligevel til noget mellem Aar og Dag. En Pot Mælk om Dagen, det var op imod tre Hundrede om Aaret, naar der blev maalt med Maade — jo, der kunde kærnes en god Klump Smør af alle de Potter. Et Sigtebrød hveranden Uge, en Side Flæsk til Jul, en Snes Æg til Paaske — jo, alt det skulde nok mærkes, hvor en Redefuld Børn gabede efter Æde ligesom en Redefuld Spurveunger.

»Hun vaa Gammel-Sidse, dengaang jæ købte Hytten,« sagde Faare-Jens; »og saa ku jæ dante vide, hun sku blive ved med og være Gammel-Sidse, te jæ sæl blev Gammel-Jæns. Hvis ded inte er imod Naturens Orden, saa ved jæ inte, hva som er Naturens Orden.«

Men Sidse skulde altsaa have sin Redelighed og fik

den ogsaa, saadan da. Det kunde hænde, at Mælken var skummet; men hvad, Mælk var jo Mælk, og Sidse blev lige tør og skrumpen, enten der var mer eller mindre »Fidt« i Mælken. Brødet kunde være noget haardbrændt i Skorpen; men hvad, Sidse brækkede i alt Fald ikke sine Tænder deri, for hun havde ingen. Flæskesiden kunde være noget indskrænket — det var Sidse ogsaa. Een Ting mankerede det ikke paa, og det var Ildebrændsel til hendes Stue, for Grib Skov var baade stor og gavmild.

»Stuevarmen, ded er ded vigtigste,« sagde Faare-Jens; »saalænge et Menneske ka hulde sig varm, saa ka ded osse hulde Livet. Naar Blodet ded fryser, saa ka vi inte mer. Det er Naturens Orden.«

Paa een Vis var Jens glad nok for, at Sidse ikke uden videre listede af. Hun havde ikke gjort Testamente.

»Du haa jo saa godt som savt, vi ska ha dinne Skillinger, Sidse, for vi er gode ved dig. Og min Mor vaa dit kødelige Næstsøskendebarn, saa Familieskavet, ded ka du inte komme yden om. Hvorfor ve du dante ha ed skrevet? Ellers blir ded hele splittet ad. Een render med Dragkisten, en aen med din Dyne, de rykkes om dine Skørter og rives om din Sølvnakke, og de Par Skillinger, du har lagt op, de blir drysset yd i Vester og Øster. Ded er rent imod Naturens Orden.«

Men Sidse tørrede Næsedryppet af med sin runkne Haandbag og snerpede de tandløse Gummer sammen.

»Der ska inte noed skrives, saa længe jæ ka hulde mig over Ende. Jæ haa hat Fortræd nok af Øvriheden, jæ ska inte haa dom te og stikke Nesen i mine Saver, saa længe jæ ka tørre min egen Nese. Den Dav, jæ lægger mig nør, saa ka du hente dom, men heller aldri et Minut før.«

Faare-Jens bandede ikke. Det var han for from til. Han prøvede paa at gnide lidt Bedrøvelse ud af Øjnene og paakalde sine umyndige Børn og de strenge Tider. Men Gammel-Sidse var ufølsom. Hun blev ufortrøden ved at drikke sin Mælk, bløde de haarde Brødskorper op, koge sit Flæsk, fortære sine Paaskeæg og fyre den rustne Kakkelovn glødende Aaret rundt.

Havde Jens endda vidst, hvor mange Grunker Sidses Dragkisteskuuffe rugede over, kunde han maaske have sovet nogenlunde rolig om Natten. Men hun vilde ikke rykke ud med Sproget. Jens fik lige saa lidt som Øvriheden Lov til at stikke Næsen i hendes Sager. Det var da ikke sært, Summen fordobledes i hans Tanker, hvergang Sidse knibsk viste hans Tilnærmelser fra sig.

»Hvormange Pænge jæ har! Aa, ded er inte noed og snakke om. Jæ ved ded smænd inte engang sæl. Jæ er inte dørkdreven te og tælle.«

Jens bød saare villig sin Talkundskab til. Det skulde være et højt Tal, han ikke kunde opnaa.

»Du har en god Tro te dig sæl,« sagde Gammel-Sidse og viste de sorte Gummer frem; »men du ka inte engaang tælle en Snes. Der vaa et Æg for lidt i Krukken te Paaske.«

Saa luskede Jens af for den Gang. Det gamle Liv var hverken til at hugge eller stikke i. Men han fordoblede villigt de hundrede Daler, han hidindtil havde regnet som det rundeste Maal for hendes Liggendefæ.

Det tynde Messingbeslag paa Dragkisteskuuffen trak stadig i Jenses Tanker som et tykt Magnetjern. Mere end een Gang, naar Sidse var rokket ud til Husgavlen for at se, hvordan Kaalen groede, luskede Jens ind og befølte det tiltrækkende Messing. Men Laasen vilde ikke give sig. Han saa forelsket paa Nøglehullet, som var det et blankt Pigeøje. Men det gengældte ikke hans Ømhed. Alle de Nøgler, han prøvede, rendte uhjælpelig rundt i det rummelige Hul. Og et bøjet Søm turde han nu engang ikke bruge. Mærkede Sidse, der var dirket ved Laasen, kunde han skyde en hvid Pind efter hendes rare Penge.

Den eneste Nøgle, der kunde aabenbare Skatten, gik Sidse med i et Baand paa sit runkne Bryst. Det havde Faare-Jens udforsket. Men der havde hans Fingre jo ikke noget at gøre. Hun sov med den om Natten, og paa

een Maade fortænkte Jens hende ikke deri. Den Nøgle kunde magelig gøre det af for en Varmesten, tænkte han. Hans Fingre vilde svede, bare de rørte ved den.

Faare-Jens var en stræbsom Mand, og den Dyd skyldte han sit Navn. Han havde engang bjerget et vildfarende Faar i Hus, og for at det ikke skulde rende væk igen til sin egen Ulykke, lagde han det snarest i Saltballien. Der mistede det efter Naturens Orden alle særlige Kendetegn, og da Jens vitterlig havde slagtet Faar en Uges Tid for, reddede han sit Skind og slap med at faa sit almindelige Navn gjort særpræget.

Ellers gav hans Stræbsomhed sig nogenlunde samme Udslag som hos andre Godtfolk ind under Skoven. Det var Synd at sige, han udsatte sin egen Smule Jord for Rovdrift. Han krævede ikke mere af den, end hvad den gav godvilligt. Til Gengæld udnyttede han Skoven af yderste Evne. Han vidste lige paa en Prik, hvor Dyrene holdt til, og pillede sig jævnligen eet ud. Brændsel og Gavntræ og Bær hentede han i store Maader, en Gedde fra Grib Sø blev heller ikke vraget. Det ene med det andet holdt Jens oven Vande, og naar han engang i Tidens Fylde arvede Gammel-Sidse, saa var han sikker paa at have sit paa det tørre.

Men det ene Aar gik som det andet, og Sidse vilde ikke dø. Man kunde næsten tro, Knokkelmanden havde glemt hende. Jenses Unger fløj ud af Reden, han Kone begyndte at tabe Tænder, og han fik selv Flyvegigt i det venstre Ben — altsammen efter Naturens Orden. Sidse var den eneste, Tiden ikke bed paa. Hvad skulde det blive til?

Da fik Faare-Jens et Indfald, som ikke var saa faaret endda. Han gik op til Præsten og forlangte Gammel-Sidses Døbeseddel. Den var let nok at forlange, men ikke helt let at fremskaffe. Præsten maatte blade tilbage gennem mere end een tyk Kirkebog, inden han fandt Sidses Navn. Det var sjældent, han gjorde saa omfattende et Arbejde for bare at tjene en Mark. Jens fik endelig Dokumentet udleveret og begav sig højtidelig hjem til Gammel-Sidse. Hun stod ude ved Husgavlen og saa paa, hvordan Kaalen groede.

»Ved du noed om, hvor gammel du er, Sidse?« spurgte Jens uskyldigt.

»Hvor gammel jæ er,« grinede Sidse frem mellem de indfaldne Læber; »hvor sku jæ vide ded fra?«

Da tog Jens det skrevne Papir op af Lommen, foldede det ud og læste med tilbørlig Salvelse.

»Døbeseddel for Sidsel Larsdatter, født i Gadevang den 3. Juni 1771 og døbt i Nøddebo Kirke den 8. Juli samme Aar.«

»Hvor gammel er jæ saa?« maabede Sidse.

»Eftersom og saasom vi i Aar skriver 1871, er du over de fem Snese, Sidsel Larsdatter,« messede Faare-Jens. »Du har lige imod Naturens Orden begyndt paa et nyt Hundrede Aar.«

»Ded er Løgn,« sagde Sidse og rakte sin rynkede Klo ud efter Papiret.

»Sort paa hvidt med Præstens Navn under lyver inte,« sagde Jens og beholdt, hvad han havde.

Da stivnede Grinet om Sidses Mund.

»Jæ ve ing og i min Seng« sagde hun og famlede sig frem langs Husvæggen.

Det lød som Musik i Jenses Øre. Han kunde ikke have hjulpet sin egen Mor mere villigt, end han hjalp Gammel-Sidse. Faare-Lene kom til og gav ikke Jens noget efter i Ømhed.

»Er ded skidt med dig, Sidse,« spurgte hun glad.

»Jæ haa aldri væt raskere end nu,« gispede Sidse; »men hva ka ded nytte, naar jæ er over hundrede Aar.«

Hun lod sig lægge i Seng, men vilde hverken have

»Ska vi inte lige se, hva der er i Dragkisten?« fristede Lene.

»Nej,« sagde Faare-Jens standhaftig; »ded ku aldri ingfalde mig. Ded ve jæ inte se, ingen ded er lovlig tilskrevet mig.«

Saa bar han Gammel-Sidse ud, og det var let gjort. Han lagde hende paa Tørvene, strøg nænsomt over hendes Bryst og mærkede Dragkistenøglen, satte Krampen for Døren og gik.

Henimod Aften mørknede Sognefogden fra Nøddebo

„Eftersom og saasom vi i Aar skriver 1871, er du over de fem Snese, Sidsel Larsdatter“, messede Faare-Jens.

vaadt eller tørt. Lene fristede med sort Kaffe og brunt Sukker, men Sidse bare virrede med Hovedet.

»Nu ve jæ sove,« sagde hun og glippede de posede Øjenlaag i for aldrig at aabne dem mere.

»Ded vaa faali, saa travlt hun havde, ded gamle Liv,« sagde Lene og snøvsede, som det hørte sig til. »Og der er inte noed skrevet, saa vi foer aldri en Traad af hendes.«

Men Faare-Jens syntes ikke, Sidse havde forhastet sig, og var ved godt Mod. Han havde ikke forgæves ligget vaagen i lange Nattetimer og tænkt paa den gamles Henfart.

»Hva Sidse haa forsømt, ded maa vi oprette,« sagde han fromt; »nu lægger vi hende yd i Tørrehuset, og saa gaer jæ none Æriner.«

og to Mænd fra Gadevang Faare-Jenses Dør. En liflig Em af Kaffe slog dem i Møde, Lene var huslig og Jens saare gæstfri.

»Sid nør og la vos faa en lille sort,« indbød han. Gæsterne lod sig ikke nøde, de drak og pratete en god Stund, inden Sognefogden sagde »Til Sagen.«

»Ja,« sagde Jens, »ded er Gammel-Sidse, hun er krøvet i Seng, og saa ve hun gerne ha skrevet Testamente, ded er jo inte godt og vide, hvorlænge hun huller yd, ded gamle Skind.«

Sidse laa og stønnede i Alkovedybet.

»Hvodden gaer ded, Sidse?« hikkede Sognefogden.

»Jææns ska haa ded hele — Jææns ska haa ded hele,« hvædede det inde fra Mørket.

»Ja, ded er Ord nok, saa skriver vi ded,« sagde Øvrigheden. Han skrev, de to Mænd bevidnede, at Sidse var

ved sine fulde fem, Jens gav en ny Kaffepunsch, og saa var den Pot ude.

Da Jens og Lene blev ene, laa en lang og liflig Nat for dem. Nu plukkede de endelig den Frugt, der havde været saa mange Aar om at blive moden. Nøglehullet i Dragkisteskuffen maatte give efter, det sang i den rustne Laas, og Gammel-Sidses Hemmelighed blev aabenbaret. Der var graa Vadmelssskørter og gule Blaargarnssærke, der var Sølvnakke og Korsklæde, en Lugtedaase af gammelt Sølv og et Kridthus med Perlemor. Lene gav et Gisp for hvert nyt Fund, Jens arbejdede sig tavs og maalbevidst gennem det mindre væsentlige, til han drog en alenlang Uldhose op af Dybet. Den bulnede ud, som var den spændt om et vattersotigt Ben.

»Her er Grunkerne,« sagde han, »og ded er ded vigtigste. Lad nu ded andet Pilleri være, Lene, og hjælp mig.«

Jens talte, og Lene stablede op paa Bordet. Der var mange Kobberpenge, de fyldte godt, men talte lidt. Der var halve Mark og hele Mark, de satte Tallet bedre op. Og saa var der nogle tykke, runde Dalere. Dem tog Jens saa nænsomt paa, som var han bange, de skulde gaa i Stykker. Da han naaede til hundrede, sagde han, at Gammel-Sidse havde været respektabel i alle Maader, og hun skulde faa en respektabel Begravelse. Da han naaede til to Hundrede, blev han from og sagde, at Sidse havde været en god Kristen, det skulde ikke mankere paa en Dalers Penge til Præsten for en god Ligtale. Da han naaede til tre Hundrede, var han lige ved at græde.

»Ded blir strengt at undvære Sidse,« sagde han; »jæ er kommet te og hulde af hende, som vaa hun min egen Moer. Men hun vaa osse min Moers kødelige Næstsøskendebarn, saa ded er jo etter Naturens Orden.«

Sidse laa henne i Sengen, men kunde ikke svare paa den Kærlighedserklæring. Hun havde ikke mere, hun skulde have sagt. Det hundreदारige Lys var brændt ud. Paa een Dag var hun skrumpet ind til næsten ingenting. — — —

— — — Et Par Maaneder efter gik den Nøddebo Sognefoged hjem fra Frederiksborg Marked. Han gik nok saa fredelig og fordøjede Slotskroens Kaffepunsche, maalte nu og da Vejen paa tværs og fornøjede sig ved at nynne en ny bedrøvelig Kærestevise. Midt i det aller sørgeligste hørte han Menneskehvæsen og platfodede Hovslag bag sig.

»Er der Ildebraen?« raabte han og vendte sig om mod den kommende. Han kendte hende godt. Det var Maren

Kusk fra Gadevang, Faare-Jenses Nabokælling. Hun havde snapped sine Sko op i Haanden og rendte paa de bare Hosesokker.

»Ded er Faare-Jens, der har snydt mig,« pustedede hun; »og han haa snydt Øvrigheden. Ded vaa mig, der laa i Sidses Seng og hvæsedede, dengang du skrev Testamentet. Sidse laa yde i Tørrehuset og vaa død som en Sild. Jens er en Tiveknægt. Han lovde mig et Par Timarkssko te Fredsborg Marked for og kryve i Sidses Seng. Se her, hva han ga mig. Bare et Par Slæver til en Dalers Pænge. Og nu ve jæ haa ham sat fast, den lede Kæltring.«

Sognefogden blev ædru med det samme og slemt hed om Ørene. Det var en fæl Historie, ikke mindst for ham, der saadan havde ladet sig tage ved Næsen. Faare-Jens havde forlængst arvet uden at gøre Rede for, hvad Sidses Dragkiste indeholdt. Der blev ikke noget at pine ud af ham nu. Og Sognefogdens gode Rygte vilde faa et slemt Knæk, det kunde maaske koste ham Bestillingen. Han maatte se at holde Ørene stive.

»Hulder du den Tilstaaelse fast, saa maa jæ i Embeds Medfør arrestere dig, Maren,« sagde han værdigt; »og saa ka ded vare længe, ingen du ser Dagens Lys igen.«

Det havde Maren ikke ventet, og hun blev straks lille.

»Ded vaa Jææns, der narred mig te ded.«

»Ded gør inte din Overtrædelse mindre. Hulder du fast ve den Tilstaaelse?«

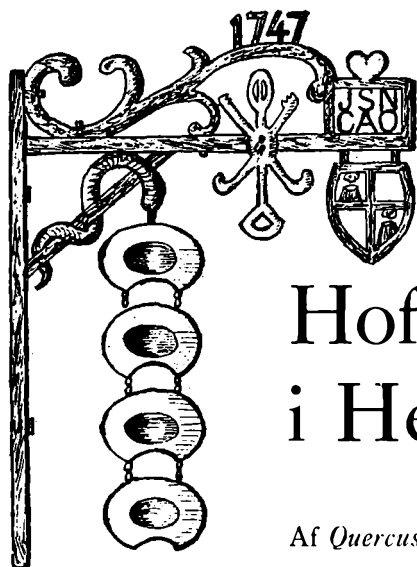
»Nææ,« klynkede Maren Kusk, »ded er Løgn ded hele.«

»Ded tænkte jæ nok. Rent yd savt vaa jæ osse keed af og sætte en fattig Kone fast. Her haa du en Daler, Maren, la saa en aen Gaang være med at gøre falsk Vidnesbyrd imod din Næste.«

Saadan viste den Nøddebo Sognefoged sig Embedet voksen. Maren Kusk gemte noget slukøret Daleren i Lommen, stak de klamme Hosesokker i Skoene og luntede hjemad. Røgen steg lige til Vejrs fra Faare-Jenses Skorsten. Han stod selv ude ved Husgavlen og saa, hvordan Kaalen groede. Han havde købt sig en Merskumpibe paa Frederiksborg Marked. Den røg om Kap med Skorstenen.

»Lene haa Ild under Kaffekedlen,« sagde han til Maren; »der ka godt blie en Kop te dig osse.«

Da bed Maren al Vreden i sig. Hvis hun lagde Sognefogdens Daler til Skoene, blev det ti Mark godt og vel. Og hun trængte haardt til en Kaffetaar oven paa den Rendetur. Det var efter Naturens Orden at tage, hvad man kunde faa.

Hofdamen, der blev „Barber“kone i Helsingør.

Af Quercus.

Paa Akseltorvet i Helsingør ligger en gammel Gaard, som engang har tilhørt en forhenværende Amtsbarber, der avancerede til kgl. Livlæge og blev gift med en Hofdame. Quercus fortæller her Træk af deres romantiske Historie.

I Haandværkerlavens Tid havde man to Slags Barberer, Frimestrene, der ikke havde gjort Mesterstykke, og Lavsmestrene. Skellet mellem dem var meget skarpt. Frimestrene var en Slags Underklasse indenfor Standen, de var ikke med i Lavet, og de maatte kun give sig af med almindelig Barbering. Deres Skilt var et Messingbækken. Saa man derimod tre eller fire Bækkener paa Rad, betød det, at her boede en privilegeret Amtsbarber. Han var en fin Mand, Medlem af Lavet. Hos ham kunde man faa behandlet Saar, faa sat Blodigler paa eller blive aareladt. Han kunde ogsaa trække Tænder ud. For at naa saa vidt havde han maattet bestaa en Slags Eksamen og havde saa faaet Ret til at praktisere som Saarlæge. Amtsbarberen blev ogsaa kaldt Badskærer eller Bartskeer, og var han meget estimeret, tituleredes han Amtskirurg.

De rigtige Kirurger var der ikke ret mange af. Deres Uddannelse var naturligvis bedre, selv om den for manges Vedkommende ikke var overvældende. Alligevel saa de ned paa den Slags »Kolleger«, der havde Bækkener hængende over Døren, og som i deres Øjne trods alt kun var gemene »Balberer«. Mange af de privilegerede Barberer var dog temmelig dygtige, og man har i hvert Fald eet Eksempel paa, at en Amtsbarber er blevet noget saa fornemt som kongelig Livlæge. Han hed Johan Samuel Neander og endte som en velagtet Helsingørborger.

Neander var Medlem af Københavns Barberlav, da han i 1730 ved Frederik den Fjerdes Død fik sit Livs store Chance: Enkedronning Anna Sofie knyttede ham som Livlæge til sit Hof paa Clausholm ved Randers.

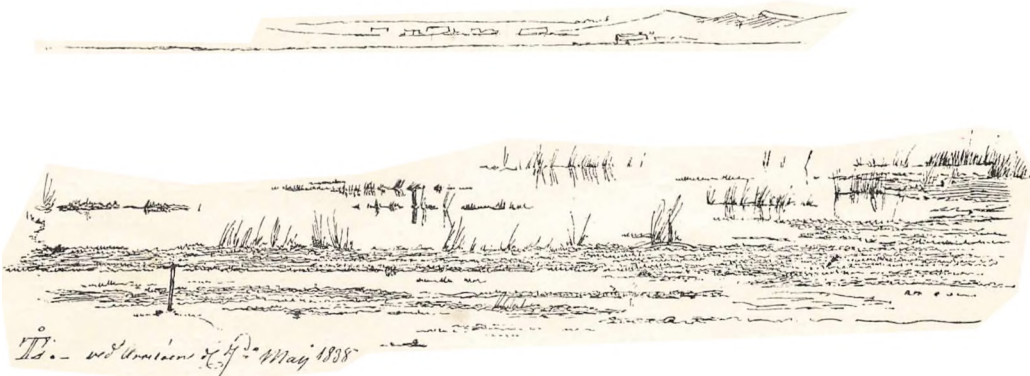
Mellem Dronningens Hofdamer var der en ung Jomfru, som blev kaldt »den lille Offenbergs«. Hun hed Charlotte Amalie Offenbergs og skal have været meget smuk. Hende blev Dr. Neander forelsket i, og de fik en Datter sammen — uden at nogen paa Slottet havde Anelse om det. Mens »den lille Offenbergs« var sygemeldt — ingen tænkte, at det drejede sig om en Fødsel — tilsaa Neander hende hver Dag, og under et af Besøgene lykkedes det ham at faa Barnet med sig, da han gik. Han havde endda ogsaa Held til at faa det væk fra Clausholm i al Stilhed — —, da hele Affæren alligevel blev opdaget. Doktoren blev fængslet, mens Frøken Offenbergs slap med Stuearrest paa Slottet.

I 1736 blev de gift. Et Par Aar efter slog de sig ned i Helsingør, og Neander fik hurtigt en stor Praksis. Paa det nuværende Akseltorv laa dengang en Bryggergaard paa Hjørnet af Kampergade og Bjergegade. Den købte og ombyggede Dr. Neander i 1747.

Foruden Datteren, der blev født paa Clausholm, fik Neanders vistnok endnu et Barn. Maleren Johan Adolf Neander, »vor i sin Kunst mageløse Neander«, der udførte de højtskattede Billeder til Holmskjolds berømte Svampeværk, som udkom i 1790, var sikkert deres Søn, født ca. 1737. Johan Neander havde fra 1761 studeret ved Kunstakademiet i København med en kongelig Understøttelse paa 50 Rigsdaler om Aaret, men forlod Akademiet i 1766 »von selbst«. Han kaldte sig gerne Neander-Danus, skønt Navnet uden Tvivl er af svensk Oprindelse. Paa sine gamle Dage blev Johan Neander forfalden »til et overdrevent Spil i Talloetteriet«. Det gjorde ham til sidst halvvejs sindssyg, og han døde i Vartov.

Amtskirurg Neander døde senest 1765. Det Aar solgte nemlig hans Enke Doktorgaarden paa Akseltorvet til Generalkrigskommissær Tuxen. I hans Tid blev den Længe, der vender ud mod Kampergade, bygget om.

Dr. Neanders gamle Gaard ligger der endnu. Sin sidste Ombygning fik den for knapt en Snes Aar siden. Den har været med til en Del og har oplevet lidt af hvert, men vel næppe noget mere romantisk end, da den kongelige Livlæge og Hofdamen rykkede ind i den efter deres Eventyr paa Clausholm.

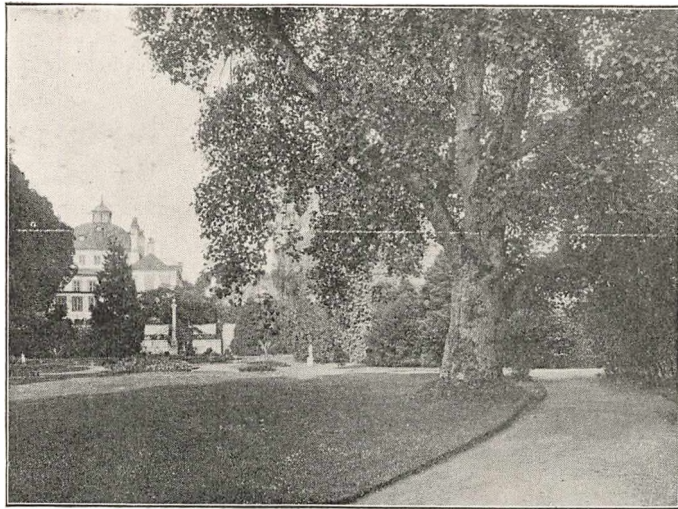

Nordsjællands Tegner.

J. Th. Lundbye (1818—48) var Sjællands Tegner — og i særlig Grad Nordsjællands. I Lundbyes Tegninger er „Sjællands Kurvetruffet, uforbedret, Det Sete, grebet i Flugten med en Gratie der minder om Svalen“ (Johs. V. Jensen i „Danske Landskabstegninger af J. Th. Lundbye og hans Samtid“, Thaning & Appels Forlag).

Tegningerne fra oven: „Landskab i Sorups Vang“, 1841 (v. Frederiksværk), „Vinterlandskab i nordsjællandsk Karakter“, 1841 og „Ved Arresøen“, 1838.

M

SLOTTET, DER BLEV FREDENS BORG OG VERDENS BRÆNDPUNKT

Af Lis Hasager.

Lis Hasager skriver her om forskellige Minder, der knytter sig til Fredensborg Slot, og om »Kejserdagene«, som indledtes for 75 Aar siden paa Chr. d. 9.s Yndlingslot.

Jntet Slot i Verden har faaet et saa karakteristisk Navn som Fredensborg Slot. Det lille fornemme Slot, der blev opført i den store nordiske Krigs sidste Aar og fik Navnet Fredensborg som et Minde om Krigens Afslutning paa Frederik den 4's Fødselsdag i 1722, har alle Dage været Fredens Borg. Hvor mange Slotte kan smykke sig med dette Prædikat efter at have været Verdens Brændpunkt? Der er sket saa meget siden dets berømte »Kejserdage«, at man er tilbøjelig til at tro, at de ligger langt tilbage i Tiden. Og dog er det ikke længere siden, end at adskillige nulevende vilde have et og andet at fortælle derom. I Aar er det 75 Aar siden, Prinsesse Dagmar og den russiske Tronfølger, den senere Zsar Alexander den 3., besøgte Fredensborg første Gang efter deres Bryllup og dermed indledede »Kejserdagene«.

En Gang tidligere var Fredensborg Slot imidlertid blevet Midtpunktet for den store Opmærksomhed, Verden skulde vie det Resten af Christian den 9's bevægede Levetid. Det fortæltes i 1866, at Storfyrsttronfølger Alexander den 14. Juni var kommet ombord paa »Standart« til Humlebæk og havde kastet Anker her for at besøge Christian den 9. og Dronning Louise paa deres Sommerlot. En og anden vilde vide, at det var ulykkelig Kærlighed til Prinsesse Dagmar, der var Skyld i Storfyrsttronfølgerens pludselige Besøg. Han havde lært at for-gude hende i det Aar, hun var forlovet med hans Broder,

Storfyrsttronfølger Nikolaus Alexandrowitch, der døde 1865. Efter en Uges Ophold paa Fredensborg tog hele Familien paa Udflugt til Nordkysten, hvor en Middag var arrangeret i det fri ved Julebækhuset. Det var ellers en gammel Tradition, at de kongelige Gæster fik »Vand paa Maskine« og hjemmebrygget Hvidtøl paa dette Traktørsted, der i over 100 Aar havde været et yndet Udflugtssted for de skiftende Hoffer. Kunde Træer tale, vilde det smukke gamle Træ, der staar paa Skrænten ovenfor Julebækhuset og bærer Alexanders russiske Kejserkrone, fortælle, at det var paa denne Udflugt, Storfyrsten fik sin Dagmar. En Stenbænk i Haven, der hører til Julebækhusets nuværende Naboejendom, Villa »Julebæk«, kundgør imidlertid den fyrstelige Forlovelse for Eftertiden. Den bærer følgende Inskription:

»Her stod en Træbænk, paa hvilken Chr. IX's Datter i Sommeren 1866 forlovede sig med Storfyrst, Tronfølger Alexander af Rusland. Ved et Besøg i August 1924 hvilede Kejserinden atter paa Bænken. I 1925 faldt den sammen«.

For Christian den 9. var det en stor Glæde at erfare Nyheden. Under sit første Besøg i St. Petersborg i Anledning af Nikolaus den 1's og Kejserinde Alexandra Feodorownas Sølvbryllup i 1842, havde han mødt megen Venlighed hos den russiske Kejsersfamilie. Han deklarerede Forlovelsen under en Middag paa Fredensborg Slot efter Hjemkomsten fra Julebæk. Prinsesse Dagmar gik over til den græsk-katolske Kirke og fik Navnet Maria Feodorowna, et Navn, som dog aldrig fik Indpas

herhjemme, hvor hun for stedse vil være kendt under Navnet Prinsesse Dagmar. Brylluppet fandt Sted i St. Petersborg den 9. November samme Aar, og allerede næste Sommer vendte de nygifte tilbage til Fredensborg. Det var naturligt, at de saa hurtigt skulde besøge Fredensborg. Prinsesse Dagmars Broder, Kong Georg af Grækenland, der lige var blevet forlovet med Storfyrstinde Olga af Rusland, var sammen med sin Forlovede og hendes Far og Mor, Storfyrst Konstantin og Storfyrstinde Alexandra, Christian den 9's og Dronning Louises Gæster. Hendes Søster og Svoger, Prinsesse Alexandra og Prinsen af Wales, var ligeledes paa Fredensborg.

Fredensborg Slot forblev Christian den 9's Yndlingsresidens. Her modtog han senere bl. a. Hertugen og Hertuginde af Cumberland samt Kronprins Wilhelm af Tyskland. 40 Aarsdagen for hans Regeringstiltrædelse blev ligeledes fejret her. Den sjældne Mærkedag blev fejret i Stilhed efter Kongens Ønske, og ved Regeringsjubilæets Taffel stadfæstede Christian den 9. den af Rigsdagen vedtagne Lov om Christiansborg Slots Genopførelse efter Branden. Fredensborg Slot staar saaledes ikke alene som et Minde om Fred og Kærlighed, men tillige som et smukt Minde om Fredens Gerninger.

Niels Larsen
bliver sommetider sammenlignet med Fini Henriques — og der er virkelig Lighed mellem de to, baade i det indre og i det ydre.

Nordsjællands

Fløjte-Niels fortæller.

Af Erik.

Den kendte nordsjællandske Musiker, Niels Larsen, Frederikssund, der har fejret 50 Aars Jubilæum med sin Fløjte, fortæller i dette Interview en Række Oplevelser fra de mange Aars Musikerliv i Nordsjælland og Hovedstaden.

Der er mange Nordsjællændere, som hedder Niels Larsen — men der er kun een Fløjte-Niels. Og han bliver ikke Spor fornærmet ved at se det paa Tryk. . . . for han har sikkert opdaget, at det er et Hædersnavn. I mange Aar spillede Fløjte-Niels fra Frederiksværk i københavnske Orkestre, og efter at han flyttede til Frederikssund, arrangerede han Koncerter og spillede til Dans Nordsjælland over. Nu er Fløjte-Niels graasprængt, men Fløjten røres endnu som i Ungdommen, og den har de samme muntre Triller. Jeg sidder overfor Fløjte-Niels en Dag, da han lige er kommet hjem fra en anstrengende Danscaften paa Frederiksværkegnen.

— Jeg er glad, fordi man husker mig paa min Hjemegn, siger han. En enkelt Forening har benyttet mig i 50 Aar, og det er morsomt at se flere Generationer komme i samme Forening.

— Har De spillet Fløjte alle Aarene?

— Først lærte jeg at spille Violin, men Far holdt mig til

Fløjten, han pressede stadig paa, og saa maatte jeg jo til den. Den Aften, jeg debuterede paa Fløjten, blev min Far for Resten syg, og kort Tid efter døde han. Saa kom min Københavnertid, jeg spillede i forskellige Orkestre fra 1891 til 1902, den længste Tid paa Scala. . . . det rigtige gamle Scala. Her studerede jeg Publikum lige saa meget, som jeg fulgte, hvad der skete paa Scenen.

— Hvorfor det?

— Det har altid moret mig at sidde og kigge paa Folk, mens jeg rørte Fløjten. . . . der er saa meget at lure a'. Jeg husker en lille Episode fra min Scalatid. Dengang var man stærkt ude efter I. C. Christensen, og Arvid Ringheim havde en Vise om ham. Den sluttede med Omkvædet: »Ska' a gaa, eller ska' a blyw?« Min Opgave var nu fra Orkestergraven at svare: »Du skal gaa!« Det gjorde altid vældig Lykke, men en Aften — jeg vil antage, at jeg havde svaret et halvt Hundrede Gange — saa foretog jeg en lille redaktionel Ændring. Jeg raabte højt paa uforfalsket Nordsjællandsk: »Dov ska dævlen edme gaae!« Folk jublede, men Direktøren sendte Bud: »Fløjtenisten svarer udmærket, men han maa inte bande saa infamt!«

— Har De haft morsomme Oplevelser i Nordsjælland?

— Der er meget, jeg mindes med et Smil. I mine alleryngste

Dage kom jeg en Del hos Fiskerne, og jeg har en Historie om deres Hang til at kønsbestemme alt. Paa et af Lejerne skulde der være stor Sygekassefest, og der var bygget en mægtig aaben Estrade, Flagene vajede, og der var Feststemning. Der var to officielle Talere, den ene var Oberst Parkov, men begge udeblev. Nervositeten begyndte at brede sig, og Formanden, en stovt Fisker, en rigtig vejrbitd Soulk, der var forsynet med en mægtig rød Sløjfe paa Maven som Tegn paa Formandsværdigheden.... han begyndte ogsaa at blive virkelig nervøs. Han maatte ta' Affære. Musikken kaldte Folk sammen om Talerstolen, som han besteg, og saa talte han: »Jeg maa desværre bekende, at de to officielle Talere er ydeblevne, men jeg synes, der skulde siges et Par Ord alligevel om vor gamle *Søgekaese*«. Og det gjorde han saa, for Resten rigtig nydeligt, men Slutningen glemmer jeg aldrig: »Ska' vi saa være enige om at ydbringe et Leve for vor gamle Søgekaese. *Han længe leve!*« Siden den Dag har jeg regnet alle Sygekasser for Hankonsvæscner! Mens vi snakker om Fiskerne.... det gik haardt til i min Ungdom. Der var altid en Flaske Brændevin og en Kop i Vinduet til Musikken, men jeg maa bekende, at jeg ikke kunde klare mig saa godt som Fiskerne. Nu husker jeg en anden Fiskerhistorie. I Tidens Løb har jeg set alle tænkelige Former for Inklination. Jeg har spillet paa Steder, hvor man paa den mest udsøgte og fornemme Maade præsenterede sig for hinanden, før man begav sig ud paa Dansegulvet, jeg har set alle Overgangsformerne, de pæne Buk, »Skal vi ta' den næste Dans«, og helt ned til »Kom saa her!« Men en Aften inklinerede en Kæmpe af en Fisker paa den mest drastiske Maade, som jeg har været ude for. Ved Siden af Orkestret sad en tynd, arat Kvinde, og pludselig saa jeg vor Helt rejse sig fra den anden Ende af Salen. Han betydede med et Vink med Haanden, at hun skulde gøre sig klar til den store Sejlads paa Gulvet. Saa raabte han som gennem Brændingen: »Kom her, Kælling, saa ska' jeg den onde edme danse med dig, saa Vandet ska' sprøjte fra dig«. Og minsandten, hun gled villigt ind i Bjørnefavnen.

— Hvad kan man se af Folks Dans?

— Jeg vil ikke sige, at man kan se, paa hvilket Kulturtrin, de befinder sig, men jeg vil hævde, at man kan faa et godt Fingerpeg. Jeg har jo gjort hele »Løbet« med, fra Klinkevalse over »moderne Dans« til Swing, og det er mærkeligt at se, at det er de mest ukultiverede Mennesker, som straks griber de nye Danse, men at de altid gør dem raa og uskønne. Jeg iagttog i sin Tid »Buledansen«, og jeg fulgte den Forargelse, der opstod omkring den saakaldte moderne Dans. Men *hvem* var det, som gjorde Dansen raa? Det var de samme Typer, som nu ødelægger Swingdansen! Historien gentager sig. Folk, som ikke magter det, vil være Reformatorer. Naar først ordentlige Mennesker kommer til, ser det hele ganske anderledes ud. Forleden saa jeg en Neger danse Swing.... det var nydeligt, rytmisk, musikalsk. Her var det altsaa en sort Mand, som *vidste* og *viste*, hvorledes det skal gøres. Men den »Swing«, som de saakaldte Swingpjatter præsterer, den vil jeg kalde »Hul i Hovedet«, det rene Pip!

Vor Samtale gaar fra Swing til de gamle Klinkevalse, og Fløjte-Niels fortæller om dengang, han lærte at spille Fløjte hos den berømte Landsbymusiker og Komponist Carl Poulsen i Tibirke. Carl Poulsens Slægt var Musikere i 5 Generationer, den ene af dem blev Basunist i det kongelige Kapel.

— Carl Poulsen betød meget musikkulturelt for Vejbyegnen, fortæller Niels Larsen. Naar de lavede Dilettantforestillinger, samlede Carl Poulsen 7—10 Mand i et Orkester, og saa indovede man et klassisk Repertoire som Mellemaktsmusik..... hvem kan præstere det paa Landet i vor Dage? Carl Poulsen holdt meget af Klassikerne, selv var han noget af en Beethoven-Skikkelse. En fin og sirlig Karakter, en dyb Natur, filosofisk anlagt. Hans Konc var stærk Kontrast til ham, og jeg husker, at hun altid havde et eller andet at anklage mig for. I længere Perioder boede jeg hos Poulsens, og en Dag, da Carl Poulsen kom hjem fra sit Arbejde, sagde hun: »Carl, Carl, den tossede Dreng har inte blæst een enerste Skala hele Dagen.... kun Klinkevalse!« Hun vidste, at Skalacr var Alfa og Omega, men det var ingen Løgn, at jeg havde foretrukket at øve mig paa nogle Klinkevalse. Carl Poulsen sagde ikke noget. Han rystede bare paa Hovedet og smilte.

Carl Poulsen var meget distræt. Engang, vi skulde spille sammen i Vejby, kom han gaacnde fra sit Hjem i Tibirke. Da han aabnede Violinkassen, sagde han paa sin pertentlige Maade med den tydelige Fremhæven af hvert Ord, som svarede saa godt til hele hans Karakter: »Nu.... har.... jeg.... minsandten.... glemt.... min.... Violin!« Kun om Carl Poulsen kunde man tænke sig dette: at slæbe Violinkassen under Armen fra Tibirke til Vejby uden først at se efter, om der var noget i den! Vi laante saa en Violin hos en Skolelærer, og Dansen kunde begynde.

Efter at jeg kom til København, opretholdt jeg Forbindelsen med Carl Poulsen, og jeg var altid glad, naar der kom Brev fra ham. Hans Skrift var som hans Væsen, og hans Sprog som hans Tale: fin, sirlig, velovervejet, afrundet. Hans Breve var fejlfri ortografisk, i og for sig en Mærkværdighed, for hvor i Alverden kunde Manden have lært at skrive saa godt? Tit besøgte jeg ham, og vi gik lange Ture, sommetider midt om Natten, i tindrende Frost, under høj Himmel. Det var meget belærende.... nej, det er for svagt sagt.... det var opløftende for mig unge Mand at gaa ved Siden af den gamle erfarne Musiker og høre ham fortælle. Han kunde se noget af det inderste ved Naturen, et Glimt af det guddommelige, og han forstod at anskueliggøre sine mærkelige Tanker. En Dag sad vi paa en Stub i Tisvilde Hegn, og jeg skulde vigte mig. Jeg havde netop læst et Værk om Beethoven, og det morede mig at fortælle noget om den store Komponist, som jeg naturligvis ikke vover at sammenligne med Landsbymusikeren, hvad Kompositioner angaar, men som alligevel altid minder mig om ham paa en mærkelig Maade. Carl Poulsen horte trofast paa mig, men da min Viden var udtømt, tog *han* fat — og saa fik jeg først rigtig noget at vide om Beethoven! Et mærkeligt Hjem var Carl Poulsens, fattigt, men med en beaandet Atmosfære. Han havde en Datter, som blev regnet for uhelbredelig syg. Hun var lænket til Sengen, og mange Læger tilsaa hende. Carl Poulsen havde

Venner mellem Landets bedste Navne indenfor Lægevidenskab — dem havde han truffet, naar de ferierede paa Egnen — og de kom for at hjælpe hans Datter. Men alt syntes forgæves. Saa besluttede Carl Poulsen at give Datteren nogen Glæde gennem Musikken, og han lærte hende at spille Guitar. Han komponerede jo og var kendt med Harmonisering. Det lærte han ogsaa Datteren, og de spillede sammen saa yndigt, som jeg sjældent har hørt nogen spille. Pludselig skete en Bedring

med hendes Sygdom, hun kunde nu sidde paa en Stol, og Carl Poulsen anskaffede et Harmonium. Det lærte han hende ogsaa at spille paa — han kunde tilsyneladende alt — og da der var gaaet nogen Tid, kom Pigen sig helt. Men hvad hun lærte paa Sygesengen, kom hende til Gode mange, mange Aar frem i Tiden. Hun blev nemlig Organist i Lynæs Kirke, og her kunde Kirkegængerne hver Søndag høre, hvad den geniale Landsby-musiker havde lært sin Datter.

OM GILDER OG ANDRE FORLYSTELSER PAA HELSINGEEGNEN I GAMLE DAGE

Af N. Th. Nielsen.

Fhv. Kommunesekretær N. Th. Nielsen fortæller her om Helsingegnen i tidligere Tid — om de gamle »Gildeslav«, om Ungdommens Dans ved Tofte Møllegaard i lune Sommeraftener og om Vinterens Fornøjelser, Dilettantforestillinger og Gymnastikken i Skytteforeningerne. Netop i Aar er det 50 Aar, siden de berømte Højberggymnaster sejrede over alle de øvrige Hold fra Frederiksborg Amt ved Skytteforeningernes 25 Aars Jubilæum i 1892.

I første Halvdel af forrige Aarhundrede havde Landboer og Arbejdsfolk paa Helsingegnen ikke ret mange Fornøjelser udover indbyrdes Sammenkomster ved Højtiderne og ved Bryllupper, Barselgilder og Mikkelsgilder, som Høstgilderne blev kaldt, fordi man holdt dem omkring den 29. September, Mikkelstdag. Ved Gilderne gik Dansen til den lyse Morgen i Bøndernes »Øverstestue«. Alle Steder blev der trakteret med Brændevin, sommetider lidt rigeligt.

I hver By var der flere, som brændte eller bryggede de klare Draaber, skønt Hjemmebryggeri var strengt forbudt. »Brændevinstøjet« blev holdt godt skjult, saa det hørte til Sjældenhederne, at Myndighederne fandt »Remedierne«. I 1843 henvendte en Strandfogedassistent sig skriftlig til Sogneforstanderskabet i Helsingø, der dengang lige var oprettet, med en Anmodning om »Medvirken til Konstatering af den gængse ulovlige Brændevinsbrænden«. Sogneforstanderskabet svarede temmelig forbeholdent, at man »ville yde den Bistand til at fremme Øiemedet, som kan ske med Forstanderskabets Værdighed!«

Officielt forhandlede Brændevin kun i Helsingø og fra Pibe Mølles Høkerhandel. Efter Næringslovens Ikrafttræden 1857 blev der, trods Forstanderskabets Protest, givet Tilladelse til Brændevinshandel i Nejlinge, i Tofte og i Valby. Proprietær Rundin fik i 1863 Forstanderskabets Anbefaling til at anlægge et Brændevinsbrænderi i Helsingø, men da Købstæderne Hillerød og Helsingør protesterede overfor Indenrigsministeriet, blev Op-

rettelsen forhalet til 1867. Brændevinsbrænderiet i Helsingø var dog kun i Drift en halv Snes Aar.

Engang midt i Halvfjerdsene, da jeg var Dreng, hørte jeg engang min Bedstefar og en anden gammel Mand snakke om »Gildeslav«:

— »Ja, Nes Nilen, ham kender du vel inte?« spurgte min Bedstefar.

— »Janed, jøv ded gør jæ da reidinok, ham æ jæ i Gildeslav med!« svarede den anden.

Til Gildeslavet hørte Familiemedlemmerne, der boede inden for et Par Mils Omkreds, alle Naboerne og Medhjælperne og desuden de Haandværkere, der udførte Arbejdet for Manden i Gildesgaarden, Smeden, Hjulmanden, Skomageren og flere andre. Dertil kom saa enkelte Mennesker uden for Lavet, som man i Gildesgaarden satte Pris paa. Alle, der skulde med til Gilde, blev inviteret af en fast »Bedemand«, og det var en Regel, at de et Par Dage før Festligheden sendte en Spand uskummet Mælk og nogle Pund Smør, sommetider ogsaa et Stykke Flæsk — »Sul«, som man sagde — til fælles Bedste. Paa den Maade deltog alle Gæsterne i Udgifterne.

★

Ved Tofte Møllegaard havde Helsingø Bys Ungdom i Slutningen af Halvfjerdsene og Begyndelsen af Firserne et Samlingssted om Sommeraftenerne. Her var en Møllersvend, der kunde haandtere en Harmonika, og en Mand med en Violin. Ungdommen fra Tofte og den nærmeste Omegn dansede sammen med Helsingørerne paa Pladsen uden for Bageriet og paa Landevejen lige ved. De Dansesammenkomster holdt op nogle Aar efter, at der var blevet bygget Forsamlingshus i Højberg og Vejby.

Men saa kom Forsamlingshusenes Glansperiode med oply-

sende Foredrag og fornøjelige Dilettantforestillinger. Hidtil havde kun Haandværkerforeningen i Helsingø haft Sans for at samle Folk til Underholdning og Oplysning. Baade i Høbjerg og i Vejby blev der hver Vinter spillet Komædie af de hjemlige Dilettanter, og man holdt sig ikke udelukkende til lettere Ting. Der gik f. Eks. stort Ry af Vejbyerne, da de opførte »Jeppe paa Bjerget« i 1884, Hølbergs Jubilæumsaar. Jeppe Rolle blev spillet ualmindelig godt af Julius Andersen, den senere Gaardejer i Unnerup. Ogsaa hans Skræverhans i »Eventyr paa Fodrejsen« blev der talt om mange Aar efter. Julius Andersen lever endnu i bedste Velgaaende, 86 Aar gammel. Han bor nu i Koldsbæk.

★

Høbjerggymnasterne er et Kapitel for sig. Deres Ry gik navnlig viden om i 1892, da de sejrede over alle de andre Hold fra Frederiksborg Amt ved Skytteforeningernes 25 Aars Jubilæum.

Høbjergholdet bestod af 12 Mand foruden Leder og Fanebærer. Endnu 25 Aar efter, i 1917, var de alle i Live og bosiddende i Nordsjælland, og det var stærkt paa Tale, at de skulde give en Opvisning den Gang, en Plan, man dog af forskellige

Grunde maatte opgive. 1892-Gymnasternes Navne og den Stilling, de siden fik, nævnes her, og der begyndes fra Fløjen: Gdr. Jens Peter Pedersen, Grønhøjgaard, Høbjerg, Kommunesekretær N. Th. Nielsen, Helsingø, Gdr. Carl Nielsen, Ammindrup, Musiker Svend Baun, Helsingø, Gdr. Harald Baun, Høbjerg, Gdr. Jens Chr. Baun, Holt, Gdr. Jens Peter Petersen, Slettebjerggaard, Helsingø, Gdr. Ole Petersen, Koldsbæk, Parcellist Ole Olsen, Kæderup, Proprietær Christoffer Nielsen, Manderupgaard, Slangrup, Parcellist Martin Helgesen, Annisse, og Gdr. Henrik Olsen, Koldsbæk. Leder var Smedemester Niels Sørensen, Høbjerg, og Fanebærer Skrædder Mads Jensen, Høbjerg.

I Aar, et halvt Aarhundrede efter, lever de 8 endnu. De 6, der er faldet væk, er J. P. Pedersen, Grønhøjgaard, Svend Baun, J. Chr. Baun, Christoffer Nielsen, Henrik Olsen og Mads Jensen.

Der er løbet meget Vand i Stranden siden dengang. Gilder og Forlystelser, Dans og Underholdning er forlængst lagt om paa en anden Bov — men det er jo noget, vi allesammen ved Besked med.

Tofte Møllegaard
set fra Ammindrupvejen.

SØLVBRYLLOPP

Af Georg Nordkild.

En nordsjællandsk Novelle.

Brylluppet stod i Syndens Tegn, havde Præsten sagt

— —
En taaget Eftermiddag luskede Jørgen Rasmussen sig i Mørkningen ind ad Præstens tjærede Port, gik over den store Gaardsplads med bøjet Hoved mod Midterdøren og trak i Klokkestrengen. Præsten kom selv ud og lukkede op, saa prøvende paa ham gennem Brillerne: . . .

»Men er det ikke Jørgen? Er det mig, du vil tale med?«

Joe, det var det da. Og Jørgen gik bagefter Præsten, gik i Tobaksrøg og Vindsus fra Døre og fra Præstens lange Frakkeskøder. Da de stod i Studere.værelset, stillede Velærværdigheden sig an midt paa Gulvet, tog et Par lange Sug af Porcelænsbiben og sagde: »Hvad bringer dig saa sent til Præstegaarden, Jørgen? Sæt dig for Resten ned.«

Jørgen satte sig paa den yderste Kant af en polstret Stol, drejede Huen mellem Hænderne og mærkede, han blev varm i Hovedet.

»Jeg vilde gerne giftes med Gine, om det kunde la sig gøre, jeg mener, om Præsten vil gifte os?«

»Hvem er Gine?« spurgte Præsten.

»Vi gik til Konfirmation sammen. Hun er Enkens Datter fra Øllemosen. . . . Og nu er vi blevet enige om, at vi vil gifte vos i al Gedulghed, helst om Aftningen, hvis det kan gefalle sig?«

»Hvorfor just om Aftenen?«

Jørgen drejede Huen et Par Omgange.

»Folk er saa bandsat nysgerrige, og Gine er saa undselig.«

»Har hun noget at skjule?« Præsten saa stift paa Jørgen.

»Joe, det har hun . . . og Præsten faar det jo at vide alligeveller, saa vil jeg hellere bekende med det samme«, sagde Jørgen med Øjnene mod Gulvet.

Præsten traadte ham et Skridt nærmere.

»Ved du, at du har syndet haardt mod Guds Bud, og ved du, det er dobbelt tungt for mig, naar det sker med mine gamle Konfirmander?«

Det havde Jørgen tænkt altsammen mange Gange igennem.

»Det er heller ikke videre plaserligt for mig at sige til Pastoren, at det er gaaet galt for vos. Men vi kunde ikke holde vos. . . . Maa vi komme en Aften, naar der er lyst færdig?«

»Saa let gaar det ikke at faa Kirkens Velsignelse«, sagde Præsten, og saa fortalte han om alle de Formaliteter med Forlovere og Daabsattester, der skulde til forinden.

En Maaned efter gik Jørgen og Gine mod Kirken. Det regnede. Jørgen havde to Smøg paa Bukserne og holdt sig ude paa Græskanten, hvor der var mindst Ælte. Gine traadte i hans Fodspor med spidse Sko og løftet Kjole. Hun holdt sin Mors Paraply over den nye Hat.

Det havde regnet hver Dag de sidste otte Dage, saa Vejen fra Enkens Hus i Mosen stod i een Vælling.

Af Tilskuere i Kirken var der ikke andre end de to Forlovere, et Par Husmænd fra Mosen. Og da Vielsen var overstaaet med mange Hip til de to knælende, gik Husmændene med hjem til Enken. Tre var der nu, som traadte i Jørgens Fodspor. Fire hummede sig til Sæde om Enkens Bord med sprød Flæskesteg og Sødsuppe. Bagefter vankede der stærk Kaffe; men ingen Brændevin. Det var Forloverne ked af.

De første tre—fire Aar boede de unge sammen med Enken, og Jørgen gik paa tilfældigt Arbejde hos Gaardmændene. Men saa købte han et Sted paa ti Tønder Land i Mosens Udkant.

Jørgen sled fra Morgen til Aften, men uden synderligt Udbytte. Straaene groede tyndt paa hans Mark, og Kreaturerne havde han immer Uheld med.

»Det gaar bedre med hans eget Tillæg«, sagde onde Tunger.

Fjorten levende Børn og kun to døde, var Resultatet, da Sølvbrylluppet nærmede sig.

I tyve Aar havde Jørgen kørt Mælk fra Mejeriet. Om fjorten Dage var det 25 Aar siden, han og Gine havde balanceret paa Græskanten til evig Forening og Soning.

»Sølvbrylluppet skulde helst blive lidt mere gemutligt end Brylluppet. Men hvad, En har jo ikke Raad til store Spræl,« sagde Jørgen en Morgen, han var ved at sætte Hestene for Mælkevognen.

I tyve Aar havde han hver Dag faaet sin Morgenkaffe hos Sognefogdens, hvor han begyndte sin Rute. Som sædvanlig skænkede Sognefogdens Kone Kaffe til ham i Køkkenet.

Der var noget, han vilde ha' sagt. Han sad og kviede sig paa Stolen. Endelig kom det:

»Se, du ved jo nok, det er vort Sølvbryllup om fjorten Dage. Hæhæ! Og jeg vilde sætte morderlig Pris paa, om der kunde sættes en lille Indsamling i Gang, ligesom da min Kollegus Rasmus havde Sølvbryllup. Mæen, se de begyndte saadan omkring ved fjorten Dage før, og jeg gav osse mit rundelige Bidrag. Se, nu er jeg bange for, jeg ingen Ting faar, for man hører ingen Ting om det, og det er saa kreperligt og flovt.« Jørgen slubrede Kaffen i sig, spidsede Mund og fortsatte: »Hæ, I kunde ta og gøre mig den Tjeneste og begynde med en Liste

Her fra Gaarden, lægge for og saa la den gaa rundt til alle dem, jeg henter Mælk hos, saa kunde det blive saa nydeligt med saadan en Sølvbryllupsfest. Hans Nielsen ved Skoven er gevaldig til og digte Viser og den Slags. Han har givet mig Haand paa, at han vil digte een paa ti Vers paa Melodien: Aldrig er jeg uden Vaade. Den Melodunte syns jeg nemlig vil passe svært godt, saaddan til Mindelse — for det, at det jo var noget vaadt i Veeret paa vor Bryllupsdag.

Inger Sognefogeds fyldte Koppen for anden Gang.

»Har du tænkt paa noget, du gerne vilde ha, Jørgen Rasmussen?« spurgte Sognefogedkone.

»Hæja!« . . . Jørgen rørte rundt i Koppen. »En Vægklokke vilde pynte gevaltig i Stuen, osse vilde det lyde nydeligt, naar den slar, især naar En saadan om Morgningen ligger i Sengen og vaagner ved Klokketklang. Og Nytte gør den jo osse. Om Sommeren, naar Solen staar paa Himlen, kan En bedre passe Tiden, værre er det om Vinteren, for Hanen galer tit Klokken fire, men lige saa tit Klokken fem.« — —

Otte Dage senere.

Jørgen har hældt Kaffen op i Underkoppen. Han slubrer i den varme Drik, alt imens han taler om den forstaaende Festlighed. Der er atter noget, han vil ha frem. Inger Sognefogeds flytter omkring med Kedlerne paa Komfuret for at være i Nærheden, naar det kommer.

»Vi har indbudt tredve. Det er alt, hvad vi kan huse, saa skal vi endda ta Loen til Hjælp. Du kan tro, der bliver nydeligt. I Gaar hentede jeg et Læs Granris i Skoven. Det vil pynte i Loen; osse i Stuerne vil det pynte med Grønt, for naar Boskavet kommer ud, vil det ses, at der ingen Papir er bagved. Jeg har osse gruset Vejen op til Huset, hvis det skulde falde i med Regnvejr, og Huset skal osse hvidtes!«

»Det bliver jo gevaltig fint altsammen,« sagde Sognefogdens Kone.

I det samme traadte Sognefogden ind i Køkkenet — »Naah, hvordan gaar det saa med Sølvbrylluppet?« sagde han og smaagrinede.

»Hæja, En ved jo ikke, hvordan det vil spænde af. Men der er megen Ulejlighed ved det. Hæ, een Ting er jeg bange for.«

»Saah, bange for?«

»Jah, da Rasmusses havde Sølvbryllup, blev der holdt saadan en nydelig Tale for dem af Svogeren fra København. Nu er det, jeg er bange for, at der ingen er, som kan holde Tale for vos.«

»Aah, du skal se, der er nok en eller anden, der faar Snakketøjet i Gang.«

»Ja, natyrligvis. Men det kommer osse an paa, hvad de siger, for det skulde helst være lidt kønt, som kunde røre Hjertestrengene. Jeg mener, lidt om Vorherre og saadan og . . . om min Mælkerute. . . . Hør Sognefoged, du er vant til at snakke i Forsamlinger, du kunde godt holde en Tale for vos, een som vi kunde græde lidt over.«

»Skal jeg da med?«

»Jah, ihjanedov! Det er da det mindste for al Besværet med Listen. Hvis du vilde snakke om, at jeg punktlig kommer her hver Morgen og drikker Kaffe og henter

Mælken, skønt jeg ingen Klokke har og rette mig efter, saa vilde baade jeg og Gine være dig Tak skyldig. . . . Der kunde laves en nydelig Æresport i de to Pile ved Indkørslen. Jeg siger det bare, hvis I tænker paa den Slags. Jeg har osse en Flagermuslygte til og lyse med, hvis I laver den om Natten. I kan godt ta af Grangrøntet, der ligger i Gaarden. Jeg tog saa rigeligt, for at der osse kunde blive til en Port. Man vilde jo daarlig tro, det var En selv, hvis man om Morgenen i Mælkevognen skulde komme til at køre under Æresport med eget Navn og Datum.« . . . .

Den store Dag nærmede sig med Sus i Poppeltoppene over Gildeshuset. Jørgen og Gine var en Time oppe før Tiden. Lygten sendte et mat Skær over Stalden, hvor Gine sad paa Malkeskamlen. Ingen havde laant den til Æresporten. Men Jørgen var desuagtet ved godt Mod. To Gange var han staaet op af Sengen og i Nattens Mørke listet ad den nygrusede Vej til Pilene. Glad var han begge Gange vendt om paa Halvvejen og kunde fortælle Gine, at der hamredes og snakkedes paa Landevejen i Lygteskin. Sove kunde de ikke den Nat, og der var saa forandret i Stuerne. Granguirlander hang i Tunger under Loftet, og det var ogsaa saa løjerligt med de to tomme Stuer med Duft af Granris.

»En skulde næsten formode, det var til Begravelse,« sagde Jørgen, »og saa er det stik modsat.«

»Bare man nu kunde hitte ud af, hvis er hvikket med Postlin og Knive og Gaffer,« var en Bekymring, Gine ikke helt kunde faa Bugt med. Og saa var der Stegene, om nu ogsaa Bageren forstod at lave sprød Svær, som den Moren lavede til Brylluppet. En anden Orm gnavede ogsaa: »Hvordan faa det hele betalt?«

»Det skal du ikke kere dig om, Mutter. Nu skal vi være ved godt Humør.«

»Ja, men alligevel. . . .«

Mælkevognen skar sig gennem Gruset mod Landevejen. Jørgen sad og skrekede ad Hestene paa det smalle Sæde. Et døsig Lys skinnede fremefter. En Lygte hang under Æresportens Papirskjold med Navne, Datoer og Aarstal. Under Skjoldet holdt Jørgen stille. Var det virkelig for ham, alt det var gjort? J og G og R, altsaa Rasmussen. Jac, det passer godt nok. Noget mørkt over Gruset kom nærmere. Det var Gine med Hænderne under Forklædet.

»Det havde En aldrig tænkt sig, at det skulde komme saa vidt med vos for femogtyve Aar siden,« sagde hun.

Jørgen rakte en Haand ned fra Bukken, trykkede den om Gines, idet han sagde: »Herren være med vos og vel-signe vos i de næste femogtyve Aar, saa skal vi holde Guldbryllup.«

Han knirkede ud fra Æresporten og Lygteskinnet ud i Mørket, hvor Hanerne galede Dagen, Festdagen, ind, og hvor Gaarde og Huse laa trykket under lav Himmel.

— — —

De Unge legede paa Loen, mens de Ældre sad bændede i Stuerne. Døren mellem dem var taget af. Men det kneb alligevel noget med Samhørigheden. Da rejste Sognefogden sig, og i Døraabningen blev han det store Forbindelsesled. Han talte om Jørgens Pligttrøskab baade mod Hustru, Børn og Tiden. Navnlig beundrede han

dette Ægtepar paa Grund af deres Punktlighed, uagtet de ingen Ur ejede. Nu vilde han paa egne og Rutebeboernes Vegne overrække dem en Tidsmaaler.

Med rystende Hænder og Taarer i Øjnene tog Jørgen mod Uret. Han tog nænsomt paa det, som det kunde være et Barn, stod og kælede lidt for det og saa op mod Væggen paa det Sted, hvor han Dagen i Forvejen havde banket det lange Spiger ind. Han hængte Uret op og satte Pendulet i Gang. Et nyt levende Væsen i Stuen. Og saa den Klang, der var i Slagværket, og sikken en Egetræskasse med kulørte Glas.

Hunden gøede i Gaarden, og der kom en Mand ind i Stuen. Det var en af Mælkerutens Folk. Han blev bænket, men rejste sig lidt efter og talte for Sølvbrudeparret. Priste dem, fordi de kunde passe Tiden, skønt de ingen Klokkeværk havde. Men nu vilde han paa egne og Rutebeboernes Vegne overrække dem et Ur. Det kunde Jørgen ikke kloges paa, heller ikke Gine, for Sognefogden havde jo lige overrakt dem et Ur fra Rutebeboerne. Men det fik ogsaa være lige meget. Naar man i femogtyve Aar ikke havde ejet noget Ur, var to ikke for meget paa een Gang. Jørgen tog imod Nr. 2 Ur med samme Sind som mod Nr. 1. Det værste var, der ikke var noget Søm at hænge det paa.

Der kom en Vogn over Grusvejen ind i Gaarden, og Mejeribestyreren med en Pakke under Armen traadte ind i Gildeshuset. Jørgen kunde ingen Steder komme fra den Plads, han sad indeklemt paa, men Mejeribestyreren fandt da et Siddested paa Enden af et Bræt. Han sad der ikke ret længe, før han stod i Døraabningen.

Han havde altid beundret Jørgen Rasmussen for hans store Punktlighed, og i den sidste Tid havde han hørt,

at han ikke havde noget Ur, i hvilken Anledning han vilde have Fornøjelsen at overrække ham et.

Jørgens Hænder rystede endnu mere end de to forrige Gange, og hans Øjne var mere blanke og hans Sind mere taknemmeligt.

»Vorherre lønne jer allesammen for saa goe, I har været mod vos fattige Mennesker«, sagde Jørgen. Mere kunde han ikke faa sagt. Det stoppede saa løjerligt i Halsen paa ham, og Stemmen blev tyk og grødet.

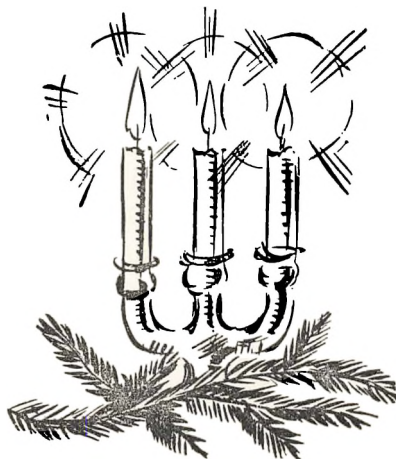
Bagefter gik Sognefogden til Bekendelse, at han ikke havde gaet rundt med Listen. Han vilde hellere selv betale, hvad Uret kostede. — — —

Der blev kun Tid til at være et Par Timer i Sengen for Jørgen og Gine, og saa kunde de endda ikke sove. En saa overvældende Venlighed havde de aldrig været ude for. Og saa var der Urene. De hang paa Rad i den anden Stue i blanke Egetræskasser. Det var, som de vilde rende Livet af hverandre, og hver halve og hele Time tærskede de løs paa Stalfjedrene, saa det klingrede i hele Huset.

»Man befinder sig som Rigmand«, sagde Jørgen og lettede Hovedet fra Pudsen for bedre at kunne høre Slaaværket.

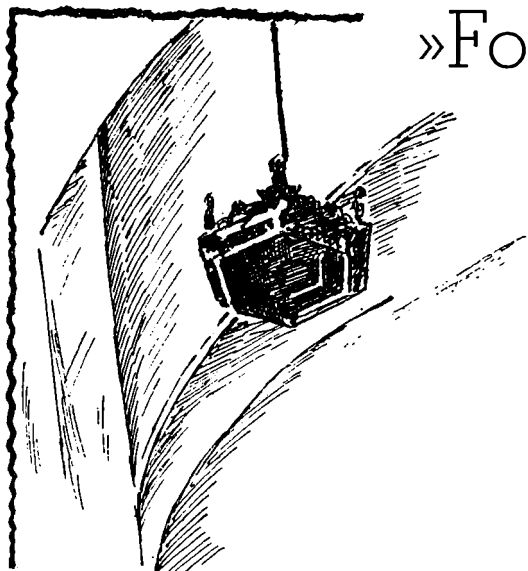
»Pudsigt nok, at vi skulde faa tre Klokker til Givendes«, sagde Gine, mens de begge sad oprejst i Sengen.

»Ja, saadan skulde det nu gefalle sig. Mæen, jeg hjalp dem osse lidt paa Gled ved at sige til Mejeribestyreren og Folk paa Ruten foruden Sognefogden, at det var vort Sølvbryllup, og at vi trængte til en Klokke. Mæen hvad mener du om Talerne, Gine? Noget saa nydeligt har jeg aldrig hørt, og det var ingen Løgn, for det var det samme, de sagde allesammen!«

»Font-Himlen« i Græsted Kirke.

Af Erl.

Her fortælles om den 300-aarige »Himmel«, der hænger over Døbefonten i Græsted Kirke, et rigt udskåret Renæssancearbejde, der blev skænket paa Christian den Fjerdes Tid af det berygtede Ægtepar Hans Ulrik Gyldenløve og Regitze Grubbe, Kongens Søn og Svigerdatter.

Over Døbefonten i Græsted Kirke hænger en »Himmel«, et Snitværksarbejde fra Renæssancetiden, med en ganske interessant Historie. Den er skænket af Hans Ulrik Gyldenløve og hans Hustru Regitze Grubbe og er prydet med deres Vaaben. Hans Ulrik Gyldenløve var Lensmand paa Kronborg fra 1641 til 1645, og da Himlen stammer fra hans Lensmandstid, maa den altsaa være 300 Aar gammel nu.

Hans Ulrik Gyldenløve var et af Christian den Fjerdes mange Børn — der var i hvert Fald 21 — født paa Kronborg i 1615. Hans Mor hed Karen Andersdatter. Hun var Datter af Skriver Anders Hansen Wincke paa Bremerholm. Det hedder sig, at Christian den Fjerde i 1613 traf Karen Andersdatter ved et Bryllupsgilde og dansede meget med hende dér. Da Gildet var forbi, tog han hende med sig hjem paa Slottet. Hun var ellers trolovet med Sognepræsten i Køge, Magister Niels Simonsen Glostrup, og skulde have været gift med ham, men i Stedet for blev hun hos Kongen og fik en eller maaske to Døtre med ham foruden Hans Ulrik. Præsten, der maatte afstaa sin Kæreste, blev kort efter, i 1616, forfremmet og kom til Helsingør som Sognepræst ved Sct. Olai Kirke. Maaske har Kongen alligevel ikke brudt sig om at have ham saa nær Kronborg, for allerede næste Aar forlod han Helsingør, men kun for at gøre et endnu større Spring op ad Embedsstigen: i Maj 1617 udnævntes han til Biskop i Oslo. Niels Glostrup opnaede ogsaa at blive en Slags Svoger til Kongen. Da han ikke kunde faa Karen Andersdatter, tog han nemlig hendes Søster i Stedet for.

Forbindelsen mellem Christian den Fjerde og Karen Andersdatter varede i tre Aar, og først da Kongen giftede sig med Kirsten Munk, forlod Karen ham. Der blev dog stadig sørget for hende. Hun fik Pension, blev forlenet med Øen Hveen, og et Par Gaarde i København fik hun ogsaa. I 1640 kom det Kongen for Øre, at Karen Andersdatter tænkte paa at gifte

sig. Det passede ham ikke rigtigt, og han tog derfor Hveen fra hende og gav den i 1642, altsaa for netop 300 Aar siden, til deres Søn, Hans Ulrik. Saa opgav hun Giftermaalsplanerne, og Kongen paa sin Side trak da ogsaa i Land. Hveen fik hun ganske vist ikke tilbage, men hendes Pension blev forhøjet.

Hans Ulrik Gyldenløve havde kun arvet sin Fars uheldige Sider, endda i meget forstærket Grad. Christian den Fjerdes mange gode Egenskaber sporedes slet ikke hos Sønnen. Hans Ulrik var Epileptiker, og dertil kom, at han allerede som ganske ung slog voldsomt til Skaglerne. Han havde faktisk kun »Wein, Weib und Gesang« i Hovedet. For at faa ham tæmmet blev han saa sendt med Hannibal Sehested til Søs, men i Spanien lavede han saa mange gale Streger, at han maatte dirigeres hjem igen. Der er ingen Tvivl om, at hans vilde Leben gik Kongen til Hjertet. Det var Christian den Fjerdes Mening, at Hans Ulrik skulde sættes i Spidsen for Rigets Flaade, men den Plan maatte opgives.

For dog at prøve, om den vanartede Søn ikke kunde rette sig, naar han blev tvunget til at beskæftige sig med noget alvorligt, gjorde Christian den Fjerde ham saa i 1641 til Lensmand paa Kronborg, Frederiksborg og Abrahamstrup, det nuværende Jægerspris. Samme Aar fik man ham i Oktober gift med Regitze Grubbe. Maaske kunde det ogsaa hjælpe, mente Kongen. Hans Ulrik fortsatte dog, som han havde begyndt, og endnu før han var fyldt 30 Aar, døde han i 1645 af »Overmaal i Spise, Drikke og Erotik«.

Regitze Grubbe, der kun var 26 Aar, da hun blev Enke, fik et lige saa dramatisk Levnedsløb som Hans Ulrik.

Hun boede i København ved Siden af Fru Birgitte Skeel, der som Grevinde havde højere Rang end Regitze Grubbe. Det gik efterhaanden Fru Regitze paa Nerverne, og hun bestemte sig til sidst til at rydde Birgitte Skeel af Vejen. Hun fik den 17-aarige Adelsjomfru Agnete Budde, der var i Huset hos Birgitte Skeel, til at give hende Gift, men Mordet afværgedes

i sidste Øjeblik. Regitze Grubbe blev forvist til Bornholm, hvor hun døde i 1689. Agnete Budde derimod blev sammen med Fru Regitzes Pige Lucie sat i Blaa-taarn.

Det var netop paa den Tid, Leonora Christina sad der, og fra hendes »Jammersminde« véd man en hel Del om de to unge Pigers Fængselsophold. Agnete Budde var slet ikke klar over, hvor daarligt hendes Sag stod. Leonora Christina skriver, at hun »var lystig, til Dagen før hun blev rettet«. Hun blev nemlig henrettet den 6. September 1678, saa ung hun var. Lucie, som paa sin Frues Vegne havde bragt Agnete Giften, blev behandlet meget haardt i Fængslet, medens Fru Regitze, den egentlige Anstifter, altsaa dækkede sig ovre paa Bornholm.

Leonora Christina fortæller i »Jammersmindet« om Lucie: »Den Qvinde var en standhaftig, trofast Tjenerinde. Hun havde langt et frit Mod, tog imod alt ondt, hender paalagdes, med allerstørste Taalmodighed, var trøstig i det mørke Fængsel. Havde tvende

Mandspersoner til Kammerater, som baade skreg, sukede og græd. Fra Grevinde Skeel, som skulde besøge hender, blev hender sendt Kiød, som krøb fuld af Maddiker, og mullent Brød. Jeg forbarmede mig over hender. . . . gav hender Mad og Drikke og Penge til at formilde Gert (Fangevogteren) med, som var hender for haard. Hun blev pinet, vilde dog ikke bekiende det ringeste af det, hender beskyldtes, forsvarede altid sin Frue.« — — Lucie blev lagt paa Pinebænken, naar hun skulde forhøres, men slap dog til sidst med offentlig Piskning og Landsforvisning.

— — —

Hans Ulrik Gyldenløve og Regitze Grubbe er nu forlængst Støv og Muld, men deres Gave til Kirken i Græsted er stadig til, og mærkeligt er det at tænke paa, at den — skænket, som den blev af to vildfarne og fordærvede Mennesker — nu i tre Hundrede Aar har hængt som en beskærmende Himmelhvælvning over Uskyld og Renhed: de smaa Børn, der bliver holdt over Daaben.

Fra Ske'red te Juvletaar i Røvinhaven.

Fortalt paa Nordsjællandsk af *Dagny Jensen*.

Men Bedstfaar han vaa Hannelsmaan heropp i Sovnine i Freds'baar Aamt, han stamt nore fraae Soborre Sovin aae, men bot i Aavrop aa seen i Ske'red, hvo han vaa Køvmaan dær ve Sien aae. Han vaae in gevaaldi stovr aa stærk Maan, in heel »Hergones«, som han sæl plojte van aa kall aander, der vaa stovre aa levendes te'li'mæ. Di kaldt ham oss faa »den stovre Dan'jel«, haar jæ hoert si'es. — Men Bedst'movr, Marie Dan'jels, tov it goodt Bod paa ham. Hun vaa in stovr, dejli Koon, der saa faali godt yd. Hun hadd brovn Øjn aa sovrt Haaer. Hun vaa ded bedst Mensk, je haar kendt i men Tid, a Froemtommer i aal Faal. Hun vaa te stovr Gaavn faa maang fatie Skrov, kae I trov, der vaa ingin, aa gek faagævs te Ma'ri Dan'jels. Nov ska I hor om in Juvletorretuvr, men Bedstfaar haar faatalt mæ om, da je vaa in lill Tos, der saaed paa hans Kno aa stroj ham nor om Kejene aa hans konn Bakkenbaarder.

Bedstefaar fortalte: Je hadd væt yde aa kyr i fler Daev aa kovt op a Folk, faa ded vaa lieg opæce Juvel. Je hadd samlid te it ordli Torrelæs. Ded hade inte væt saa faali kaaldt inov, aa naa je kom hjem om Avtningen, aa fek lavt di fovrede Træskostovle aa Skingkabussin aa den stovre Kavaj, je hade hat paac, aa kom ing i Varmin i Støven, (den Bedst'movr sor-

red jov altiden faa in gov Varmm te vos, ve döv nok, men Tos) saa be je jov snaart tot rejti op, aa naa je saa fik ædt men Nadder aa lavt mæ paa Slavbænkin aa tændt men Piv, saa vaa jæ smæn rejti veltepas — aa ded maa man vær i sit Hjecm, naa man ska drivv ded te novid.

Vi had vaarmt Vaan i Brokelen aa kovt li fra Klokin 5 om Morningen, ded damped, saa ded vaa in hel Taave om vos, naa vi begynt aa slavtt. Di flest, je hadd kovt aae, di kom jov sæl korens, mæ Grees, aa Smor, aa Fejrkratur, aa fromdels. Der vaa it faali Liv aa Velstand saan in Dav. Di hyjt aa skrej lic fraae om Morningen ti'li te om Avtningen sil'lig, Gressene, natyrligvis.

Saa den siidst Daev om Faamiddin, ingen den Bed'st aa je sku asted om Avtningen, faa vi kyrt altiden hjem fraae om Avtningen, faa a vi ku vær i Kovenhaven om Morningen, saa begyndt ded aa sno. Ded ble koller op a Davin, sæl om ded snote, aa saa begyndt ded temæ aa blees. Saa sier je te den Bedst'movr: »Marie, sier je, nov maa dov se aa gør dej klaar, Gaangkovnerne aa Anna aa din Movr di ka mavli pass ded herhjecm, faa vi maa te Kovinhaven, ingen vi snor inge herhjecm —«. Den Bedst hun haar jo væt it faali Jern altiden,

aa hun gjo'e sig gesvindt færri. Hun baandt 3 yldne Torkler om Hoedet te siiest, faa hun vaa saa baang faae a faa Frøst i Nesin, ded hadd hun smen hat Aarid i Faavejin.

Da vi naaet nør a Fredsbaar te, ble der flir aa fliir Sno-drover, saa vi maat aae aa kaaest Snø staadi væk. Vi had jov altiderne Skovle mæ paa den Aarsens Tid. Vi naaedit da endli Skoevlyst Krov, hvaa vi pløjt aa be'ed. Der vaa saa stil den Avdin, Staalkaalin sa'e je te: »Dov maa gee di tov soert it aardlit Fovr, faa ded blir drovt deringaae, aa vi ska asted, saa snaaert vi haar truggid Verid en Smuel.«

I Huvlningen mellim Bakin nor fraae Blovsterød aa opaa te Bærkerød sleed vi mæ Skøvlene aa di soert mæ Vovnin, faa ded vaa jov it ordli Læs. Vi naaedit imidlergolav Rydersdals Krov, som altiden vaa voertt fast Beested. »Gaaer ded monne an aa spæcnd fraae, Dan'jel?« saae den Bedstmovr, »je sons Vered blir vær aa værr, baare vi dov vaa i Kovinhavin.« — »Jov,« saae je saa, »vi spæcner fraae it Øjblik, saa ka di soert bedder seen, aa vi aander mæ, je trovr, vi æ di enig'ste Handelsfolk heryde fraae i Javden!«

Den Bedst'movr fek sej in rejdi go Koep Kaeff, aa je drak in Koep Teevand mæ godt mæ Soecker aa Floed ic aa mæ it Par ordlic Rundenommer te. Aa vi fek vos desforyden in lille Snak mæ Krovmannin. »I æ di fōste her i Javten, Dan'jel aa Marie,« sae han, »I foer go Prejs paa jere Vaare i Morrin, dersom I kommer ing, di aander de ligger vel yde omkring i Sno-droverne allesammels!«

Ded ble vær og værr, desto mer vi næmt vos Kovinhavin,

ded baaed beed aa roj aa føj. Hvem der vaa most trætt, di sovrtte eller vi aandre tov, ve je int, men ing te Kovinhavin ded kom vi nøv.

Ded vaa om Nattin te Liljuvleavdinsdav, vi naaet ing, vi sku jo torre Daven te Liljuvleavdin, aa ded vaa vi jov nov naaet heelskingt ing te. Vi boet altiden paa »Tre Hjorter«. Sikke Staalkaalin han knejste aa gned Øjnene, da vi endli fik rovt ham op. »Ih jane dov, Dan'jel aa Marie, æ ded jer, der kommer aa vovner vos paa denne Tid a Naddin?« Da vi saa kom ing i Beværtningen, vaa ded mejed værr. Den nye Pie, de hade faat te Novemberdav, (dov ved nok hinne, der altiden seen hjalp mæ Kravtojid paae, naar inte den Bedst hun vaa mæ), hun stod i Ærmetrøje aa baacr Uldklokk aa mæ ded stovre guell Haaer flavrendes nor om sej aa glote, hon hade it Lys i Haannin aa stod aa vevdede mæ. »Sæt dov kuns Lysset, Line, aa gaa op aa sov igen,« saae den Bedstmovr, faa vi vaa jov huvskendt aa kunn savtens klaare vos sæl yden Kammerjomfrue.

Der vaa int mang Læs paa Torret næst Dav, men der ble Prejs paa Vaarene ded Aaer, ka dov troev, men Ven! Ded gek lisom Krovmannin yde i Rydersdals Krov, han hade spaat, der kom inte ret maang Vovne igemmel for Snoin. Da den Bedst'movr aa di tov soert aa je koert hjemaac aa hena Ettermiddin te Juvleavtinsdav naat di hjemlige Gronser, saa vaa vi glaed alle fiir, meest kansk nok den Bedst aa je, faa vi vaa jo int aleen naaet godt hjem, men vi hadd jov tjent vos noven Juvle-skilnger.

Forskud paa Sommeren:
Solskinsbillede
fra Tisvilde Hegn
Fot. Ole Smith

PORTTAARNET PAA FREDERIKSBORG

Af *Nicati*us.

Her fortæller Nicatius om Frederiksborg Slots store Porttaarn, Fangetaarnet, som det ogsaa kaldes, og om Grev Valdemar Christian, Kirstine Munks og Christian den Fjerdes Son, der blev født paa Slottet og en Tid boede i Porttaarnet.

Christian den Fjerde var ikke mere end en Snes Aar, da han bestemte sig til at bygge Frederiksborg om. Slottet, som hans Far, Frederik den Anden, havde opført og givet Navn efter sig selv, skulde gøres større og pragtfuldere.

Allerede i Slutningen af 1590'erne begyndte Christian den Fjerde at samle Sten og Tømmer til Byggeriet, og lige efter Nytaar 1602 blev der skrevet Kontrakt med Bygmester Jørgen Friborg i Slangstrup om Nedrivning af det gamle Frederiksborg. Samme Foraar tog Friborg fat paa den nye trefløjede Hovedbygning efter Arkitekttegninger, som han fik udleveret. Det midterste »Hus«, Kongefløjen, blev først færdigt. Paa det var der Rejsegilde i 1604. Kirkefløjen kom under Tag i 1606, Prinsessefløjen i 1608. Nogle Aar efter blev »Slotsherrens Hus«, hvor Amtmanden nu bor, Kancellibygningen lige overfor, Løngangen og Audienshuset bygget, og endelig kom Turen til det store Porttaarn. Arbejdet med Taarnet stod paa i fire Aar, og først 1621 var man færdig.

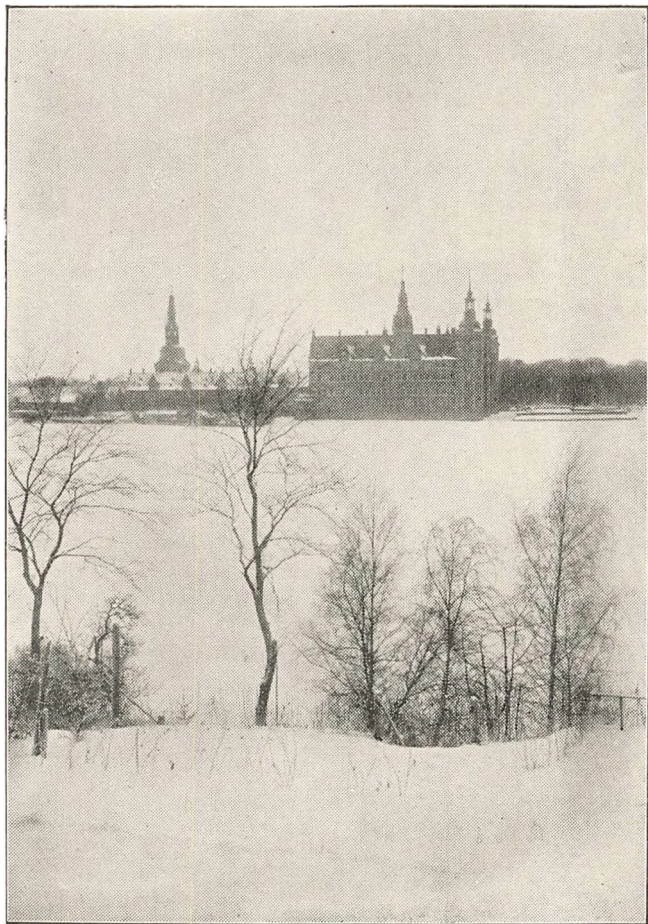
★

Som det vældige Porttaarn ligger for Enden af den slyngede S-Bro og flankeret af Sidemure med Skydeskaar, leder det uvilkaarligt Tanken hen paa Fæstning og Forsvar. Det har dog aldrig været Meningen, at Taarnet i egentlig Forstand skulde beskytte Slottet. Opførelsen af Porttaarnet netop paa den Plads, hvor det ligger, har derimod været symbolsk. Kolossal og dog graciøst og fornemt i Linierne skulde den enligstaaende Kæmpe med sit himmelstræbende Spir sige saa meget som: Holdt! Her har Kongen til Huse — hvem som helst kan ikke uden videre komme ind her!

Tegningerne til Taarnet var udarbejdet af den kongelige Bygmester Hans van Stenwinkel den Yngre, men ogsaa her var det Jørgen Friborg, der forestod Murerarbejdet. Naar han var saa længe om det, skyldtes det, at Jordbunden var sumpet, saa der først maatte nedrammes et kompliceret Pæleværk.

Porttaarnet, der er paa 4 Etager, afsluttes med den karakteristiske Kuppelhat, en »vælsk Hue«, og et pragtfuldt Spir. »Huen«, som danner Overgangen fra det massive, firkantede Taarn til Spiret, viser, at man

var paa Vej mod en ny Stilart, da Tegningerne blev lavet. Havde man ikke andre Beviser paa, at det store Taarn er bygget sidst, vilde den hjelmformede Kuppel have fastslaaet det. I Modsætning til Hovedslottets rene Renæssance er der i Porttaarnets »Hue« Træk, der nærmer sig Barokken.

Frederiksborg Slot ved Vinterdag, Porttaarnet til venstre.

Kuppelens og Spirets ejendommelige Tømmerkonstruktion har aftvunget ogsaa Eftertidens Fagmænd Respekt. Den blev tegnet af Stenwinkel og udført af Brøndmester Hans Reimann. Udsmykningen har Stenhugger Hermann Rollfink været Mester for. Dog mener man, at to Billedhuggerarbejder over den af Portaabningerne, der vender ind imod Springvandet, stammer fra den italienske Kunstner Pietro Crivelli Haand. »Peder Griffel«, som han blev kaldt her i Landet, arbejdede for Christian den Fjerde fra 1615 til 1622, altsaa netop i de Aar, da Porttaarnet blev bygget. De to Figurer forestiller Apollo og Diana. Apollo var Musernes Fører, Lysguden, der værnede

mod Sygdom og Sorger. Diana, hans Tvillingsøster, var Skovenes Behersker og Jægerens Gudinde.

I Brolægningen inde i selve Porthvælvingen er der seks Trælemme. De fører ned til lige saa mange underjordiske Fangehuller. Det er altsaa ikke uden Grund, at det store Taarn i daglig Tale kaldes for Fangetaarnet. Trapper ned til de skumle og fugtige Rum er der ikke. Naar en Fange skulde anbringes dernede, maatte han balancere paa en Stige, som straks blev trukket op igen. Maden blev firet ned i et Reb, og den Smule Lys og Luft, der naaede ind i Fangehullerne, kom fra de snævre Slisker, man kan se i Taarnmuren.

★

Porttaarnet har dog ogsaa været beboet af andre end Fanger. I de to mellemste Stokværker, 2. og 3. Etage, var der store og komfortable Værelser for Standspersoner. Stuerne er der forøvrigt stadig, men de bruges ikke mere. En Vindeltrappe fører derop fra den Dør, der vender ud mod Kancelliet. Midt op igennem hele Taarnet gaar der en Skorsten. Taarnværelserne har altsaa kunnet opvarmes.

Den fornemste af Taarnets Beboere har sikkert været Grev Valdemar Christian, Kirstine Munks og Christian den Fjerdes Søn, der var født paa Frederiksborg den 26. Juni 1622. Han boede i Porttaarnet, mens han var Dreng. Senere kom han paa Sorø Akademi. Allerede i 1630, da han kun var 8 Aar, blev han udnævnt til tysk Rigsgreve — den danske Titel Greve af Slesvig og Holsten havde han i Forvejen.

Valdemar Christians Liv formede sig som en Række Eventyr, der ikke altid hørte til de blide. I Aarene fra 1636 til 1639 var han paa en længere Udenlandsrejse, og da han kom hjem fra den, overlod Christian den Fjerde ham flere store Godser, bl. a. Taasinge, hvor Valdemars Slot blev bygget til ham.

I 1641 tog Valdemar Christian til Moskva for at bejle til Zar Mikael Feodorowitz' Datter Irene. Det var i Trediveaarskrigens urolige Tid, og Formaålet med et fyrsteligt dansk-russisk Giftermaal var fra dansk Side at opnaa politiske Fordele. Forsøget lykkedes ikke, men i 1643 sendte Kongen Valdemar Christian til Rusland igen, udstyret med en Pragt, der aldrig var set før, ledsaget af en lang Række Adelsmænd med Rigsraad Oluf Parsberg i Spidsen.

Delegationen stødte straks paa en Hindring, som ikke kunde overvindes. Russerne forlangte, at den danske Kongesøn før Brylluppet skulde gaa over til den græsk-katolske Religion, og da han blankt afviste det, fik Besøget øjeblikkelig en anden Karakter. Russernes Gæstfrihed var forbi, Valdemar Christian blev sat under Opsigt, for at han ikke skulde flygte, og der kom i det hele taget trange Tider for ham. Til at begynde med havde han ikke tænkt paa Flugt. Danskerne mente, at de simpelthen kunde rejse hjem, naar Giftermaalsplanerne maatte opgives, men det tog de fejl i. De opdagede, at Skikkene i Rusland ikke helt svarede til dem, de kendte hjemmefra.

Efterhaanden som Tiden gik, gav Valdemar Christian sig saa virkelig til at planlægge Flugtforsøg, men der kom aldrig noget ud af dem. Der var nu gaaet to Aar, og stadig var der ingen Lysning at øjne. Det saa ud til, at han skulde tilbringe Resten af sine Dage som en Slags Fange hos Moskovitterne. Men saa skete Miraklet: i 1645 døde Zaren, og da den nye Mand paa Tronen ikke interesserede sig for den danske Affære, slap Valdemar Christian endelig fri og kunde rejse hjem.

I sine sidste Leveaar var Christian den Fjerde stærkt optaget af Striden med Kirstine Munk paa Grund af hendes Forhold til Rhingreven. Da Kongen døde i 1648, kom »Svigersønnernes Parti« til Magten, men efter deres Fald i 1651, begyndte den nye Konge, Frederik den Tredie, at chikanere baade Kirstine Munk og hendes Børn. Halvbroderen, Valdemar Christian, tog han Grevetitlen fra, og han ramte ham ogsaa paa Pengepungen — saa havde Valdemar Christian ikke været Lykkeridder før, blev han det nu. Han slog stadig Kirstine Munk for Penge, og da hun sagde Stop — gavmild havde hun aldrig været — truede han hende med, at han vilde sælge hendes kompromitterende Breve til deres Dødsfjende Frederik den Tredie — —.

Valdemar Christian havde altid været stolt af sin Herkomst, men til sidst saa han ingen anden Udvej, efter at det ogsaa var gaaet den forkerte Vej med Ulfelderne, end at gaa i svensk Krigstjeneste. Han kom med Karl Gustav til Polen — og der døde han i Lublin i 1656 af et Saar, han havde faaet i Felttoget. Gift naaede han aldrig at blive efter det mislykkede Forsøg i Rusland.

Med Trillebør fra Hundested til København.

Af Laurits Larsen.

Om Nes Per Jæen fra »Hundely«, der hver Sommer igennem mange Aar trillede fra Hundested til København med Makrel for at skaffe lidt Kontanter, fortælles her af Laurits Larsen, Vinderod Skov.

Ude i Bakkerne mellem Hundested og Lynæs, »Hundely«, som de blev kaldt, boede i gamle Dage en Mand, der hed Niels Peter Jensen. Den Dag, Nes Per Jæen skulde have Bryllup i Torup Kirke, var han taget paa Havet med Fiskerne fra Morgenstunden, og da de fik Modvind paa Hjemvejen, kom de for sent i Land. Men baade Bruden og Præsten ventede taalmodigt, og Vielsen fandt Sted, som den skulde.

Der blev i Aarenes Løb en stor Børneflokk at forsørge, og der var Smalhans til Huse. Overdrevslodden og Huset, de boede i, hørte til en Gaard i Tømmerup, og det meste af Sommeren maatte baade Nes Per Jæen og hans Kone arbejde paa Gaarden, mens de store Børn saa efter de smaa og passede Kreaturerne derhjemme. Penge for Arbejdet fik de næsten aldrig. Derimod fik de Lov til at græsse et Par Faar paa Gaardens Marker. I Makreltiden trillede saa Nes Per Jæen paa de bare Ben fra Hundested til København med en Kasse blanke Makreller. Det var en lang Tur, og i de Dage var der ikke andet end Jordveje de fleste Steder. Fiskekassen var foret med Rughalm, og i den blev Makrellerne stillet Side om Side med

Hovedet nedad. Han gik gerne fra Hundested ved 4-Tiden om Eftermiddagen, saa kunde han være i København og komme paa Torvet fra Morgenstunden. Saadan en Tur gav 5 Rigsdaler. Nes Per Jæen købte gerne to Rugbrød, som han tog med hjem paa Bøen — saa sparede han lidt Penge, for Rugbrødene var to Skilling billigere i København.

Til Fortæring paa saadan en Rejse havde Nes Per Jæen nogle Stykker Ostebrød og en lille Lærke med Brændevin i med hjemmefra. En Søndag hen mod Aften kom han engang trillende i Frederiksværk paa Vej mod Hovedstaden. Han stoppede op paa Torvet for at faa sig en Bid Mad, men opdagede saa, at han havde glemt at faa fyldt Lommelærken, inden han gik fra Hundested. Butikkerne var lukket, men paa Kroen stod et Vindue aabent. Der stod en Pige ved Vinduet, og hende spurgte Nes Per Jæen, om hun vilde sælge ham et Par Snapse. Det var der ikke noget i Vejen for. Hun tog Flasken og fyldte den, og da der skulde betales, sagde hun: »Det koster ikke andet end at tie stille!«

Da Nes Per Jæens Kone døde, og han selv blev svagelig, kom han til at bo hos en Datter ved Vinderod Skov. Der fik han en god Pleje efter et langt Liv fuldt af Slid og i smaa Kaar. Baade Nes Per Jæen og hans Kone har nu i mange Aar hvilet paa Torup Kirkegaard.

Skrænter ved Lynæs.

JULEAFTEN

Nu ligger Sneen tæt og hvid
paa Skov og Mark og Enge;
det er den kære Juletid,
vi ventet har saa længe.

Naar Stjernen blinker, alle gaa,
mens Juleklokken ringer,
til Kirken op at høre paa,
hvor yndigt Sangen klinger.

Er Ordet hørt og Sangen endt,
i Hjemmet ind de træde;
da bliver Juletræet tændt,
ej hvilken Fryd og Glæde!

Men kun, hvor dybt i Hjertets Skjul
et Julelys der tændes,
der fejres først den rette Jul,
den Jul, som aldrig endes.

Chr. Bredsdorff.

Da Jens Omgangs Juleaften var i Fare.

En Historie om den berømte Krybskytte fra Gribskov.

Af Erik Gribsø.

— Min Far har kendt Jens Omgang, sagde Skovfoged Sørensen og blæste et Par store Røgskyer fra sig.

Han sad overfor Skovrider Berg i Skovridergaarden. Det var lige efter Juledagsfrokosten, og ved Cigarerne var de to Herrer nu ved at udveksle Historier og »snakke gamle Dage«. Skovrider Berg havde netop nævnt sin Forgænger i Embedet. Det var en klog Mand, og det var mærkeligt, at han havde ladet sig snyde af en Krybskytte, syntes Skovrideren.

— Var Jens Omgang virkelig saa snedig, som man siger? spurgte han.

— Historierne bliver jo aldrig daarligere af at blive fortalt nogle Gange, svarede Skovfoged Sørensen. Men han var ualmindelig snedig. Vil De høre en typisk Jens Omgang-Historie?

Skovrider Berg nikkede, og Skovfogeden tog et Par ordentlige Sug af Cigaren, for at den ikke skulde gaa ud under Beretningen.

— — —

— Det er for Resten en Slags Julehistorie — for den handler om, dengang Jens Omgangs Juleaften var i Fare. Han var ude efter en Dyresteg til Juledagene, Dyret var nedlagt, og han havde slæbt det ud til Helsingevej. Her sad han og pustede ud, og mens han tænkte paa, hvor han skulde gore af det, indtil det blev Aften, hørte han Skovfogdens Hund gø — lidt efter fik den Færten af Dyret, og Jens Omgang maatte fjerne sig fra det farlige Omraade. Men han var uheldig. Da han dukkede op paa Vejen lidt længere fremme, kom Hunden farende imod ham. Nu var der kun eet at gore: at spille den store og gaa frem mod Skovfogden.

— Hvad er der paa Færde, Skovfoged, jeg synes, du ser saa ophidset ud.

Skovfogden var ikke oplagt til Morsomheder:

— Din Frækhed hjælper ikke denne Gang! Du skal komme til at holde Jul i »Kulhytten« i Esrum saa sandt, som du hedder Jens Hansen og kaldes Jens Omgang.

Skovfogden klappede sin Hund, »go' lille Hund«. Ja Pokkers god, tænkte Jens Omgang, men den kan ikke tale, og det kan jeg. Jeg skal nok klare min Juleaftensfred.

— Hvad mener du med Frækhed. Du er saa underlig i Dag, sagde Jens Omgang.

— Du maa følge med mig!

— Du snakker jo i Vildelse. Her kommer jeg fredeligt gaende, og din Hund løber mig saa pænt i Møde. Jeg klapper Hunden lidt og gaar videre — saa kommer du farende og giver Hals meget værre end Hunden.

— Kom med her, sagde Skovfogden haardt.

Jens Omgang vidste, hvor han skulde føres hen, og med Skovfogden som Forer naede de frem til Dyret.

— Hvad skal det her betyde, sagde Skovfogden myndigt.

Jens Omgang kiggede sagligt ned paa Jorden:

— Det kunde ligne et Dyr, sagde han — og tilføjede lidt efter: det er et Dyr, Skovfoged!

— Og det har du skudt, raabte Skovfogden. Han var ved at blive knotten. Vi gaar til Skovrideren med det! Vil du tage Dyret paa Nakken.

Til Skovfogdens Forbavselse tog Jens Omgang straks fat paa Dyret, og de styrede mod Skovridergaarden.

En af Assistenterne lukkede op. Han saa foran sig den berygtede Krybskytte med et Raadyr over sine brede Skuldre og ved Siden af ham den gode Skovfoged, paalidelig og pligtopfyldende. Han rynkede paa Næsen — her var Fare for mange Ubehageligheder.

Saa hortes Jens Omgangs harmdirrende Stemme:

— Først nu forstaar jeg Rævestregerne!

Han kastede med den dybeste Foragt Dyret foran Assistenten, der forskrækket sprang tilbage.

— Hvad Pokker bilder De Dem ind!

Jens Omgang vendte sig rasende mod Skovfogden.

— Maa jeg saa faa den Mark, du lovede mig for at bære Dyret her hen!

Skovfogdens Ansigtstudtryk skiftede brat fra Forbavselse til Arrigskab, men før han fik sagt noget, raabte Jens Omgang, saa det rungede ind gennem Skoven:

— Maa jeg tale med Skovrideren straks paa Stedet! Saadan nogle forbandede Rævestreger!

Assistenten tyssede paa Jens Omgang:

— Ta' det roligt, jeg forstaar ikke et Muk.

— Det er ham der, begyndte Skovfogden.

— Ikke alene holder du mig for Grin, men Skovrideren gør du ogsaa Nar af paa den Maade.

— Du skod Dyret . . . indvendte Skovfogden.

Men nu var Assistenten blevet varmet op:

— Hold Kæft begge to! raabte han. Lad mig bestemme, hvem der skal tale. Skovfoged, hvad er der sket?

— Jeg har taget Jens Omgang i at skyde et Dyr!

— Saa De paa det?

— Nej, men jeg fandt Dyret lige ved Siden af ham!

— Det er Logn! raabte Jens Omgang.

— Ti stille og lad os faa Orden paa det hele, sagde Assistenten og vendte sig mod Skovfogden: Er det Logn?

— Jeg modte ham lige efter. . . .

— Modte ham?

— Ja, Jens Omgang kom mig i Møde. Men undskyld, at jeg siger det: ingen af os tre er i Tvivl om, hvem der har skudt det Dyr, hvad skal vi snakke mere om?

Assistenten kendte tilstrækkeligt til Jens Omgang og trak foragtelig paa Skulderen.

— Det er ikke det afgørende, Skovfoged, det ved De godt. De har ikke hans Bosse?

— Nej, men...

— Hvad har Jens Hansen at sige til sit Forsvar?

Jens Omgang saa Assistenten fast ind i Øjnene:

— Jeg har ikke noget at sige til mit Forsvar... for her er ikke noget, som skal forsvares. Jeg gik Skovfogden i Møde, saadan som han selv siger. Er der nogen, der vilde tro, at jeg var saa dum at gaa ham i Møde, hvis jeg vidste, han stod ved Siden af et Dyr, han vilde beskyldte mig for at have skudt? Tror man ikke bedre om min Forstand?

— Tak, det er godt. Vi ved alle, at du er snu og lumsk, Jens Hansen. Du havde maaske ingen anden Udvej?

— Er det den Slags, man kalder Beviser her i Skovridergaarden? Skovfogden bad mig om at bære Dyret her hen — og det gjorde jeg. Ganske vist regnede jeg med at faa noget for det, og jeg troede bestemt ikke, at der var saadan nogle forbandede Rævestreger med i det. Fy for Pokker: snyde en

Mand for Penge og sætte ham i Knibe, fordi man er Uvenner med ham!

— Bær Dyret ind i Laden, Skovfoged. Jeg taler med Skovrideren om Sagen. Der er ingen Tvivl om, at De har Ret, men Papirerne staar meget svagt, naar Talen er om Jens Omgang!

— Hvem har da skudt Dyret, sagde Skovfogden. Han var grædefærdig af Raseri.

— Det har saamænd Jens Omgang, sagde Assistenten og belavede sig paa at gaa ind til sit Arbejde.

Jens Omgang nedlagde endnu en formel Protest. Saa vendte han sig mod Skovfogden:

— Skal jeg hjælpe dig med at bære Dyret ind i Laden?

— Hold Kæft, sagde Skovfogden. Jeg faar nok Ram paa dig en anden Gang.

— Vær ikke saa vred, lille Skovfoged, jeg vil jo kun dit Bedste, sagde Jens Omgang og tog Dyret fra ham. Ingen skal sige om Jens Omgang, at han ikke er Hjælpsomheden selv!

Saa bar han Dyret ud i Laden. Senere fik han jo nok Ram paa et andet Dyr, saa han kunde gaa Juledagene i Møde med et ordentlig fyldt Sulekar.

HAARDE VINTRE I NORDSJÆLLAND

Af Per Snemand.

Per Snemand giver her en Oversigt over strenge Vintre fra 1306 til 1942 og fortæller om, hvordan Forholdene var i Nordsjælland for Folk og Fæ, naar Sneen fæg, og Isen bandt alle Vande.

I den haarde Vinter 1306—07 — det var mens Erik Menved var Konge — var der en livlig Trafik baade paa Øresunds og Kattegats Is. Udfor Humlebæk blev Isen 15 Alen tyk, og Sjælland var fuldstændig infrosset. Det skete ogsaa i Aarene 1324, 1408, 1426, 1460, 1547, 1555, 1570, 1600 og 1608. I 1608 kørte Chr. IV og Dronning Anna Kathrine 3. Nytaarsdag over Øresunds Is til Skaane. De blev derovre i fire Dage og kom saa tilbage samme Vej.

Frygt for Invasion over Isen.

I 1620, 1635, 1655 og 1658 var det galt igen. Det var i 1658, den svenske Konge Carl Gustav gik over Isen med sin Hær. Svenskerne kom dog ikke til Nordsjælland i den Omgang; men naar Isen laa som en Bro mellem Helsingør og Helsingborg, frygtede man i Krigstid altid svenske Landgangsforsøg. I 1676, efter at Danskerne havde tabt i Slaget ved Lund, ventede man ganske bestemt at se Svenskerne paa Isen, men de kom heldigvis

ikke. Det var under den skaanske Krig (1675—79), i Snaphanetiden. Mange af Snaphanerne var flygtet til Danmark, og da Sundet frøs til igen i 1684, blev Svenskerne bange for, at de sjællandske Snaphaner skulde gaa over Isen og forene sig med deres gamle Kammerater, som stadig opererede i Skaane. I et Brev den 4. Februar 1684 nævner Skaanes Generalguvernør Rutger von Ascheberg denne Mulighed med bange Anelser.

Da Frederik IV og Dronningen var ved at fryse ihjel paa Fredensborg.

En af de strengeste Vintre, Landet har oplevet, var den i 1708—09, da alle Farvandene frøs til. Endnu i Maj var Isen 27 Tommer tyk. Først paa Aaret 1716 samlede Carl XII Tropper i Skaane for at gaa over Isen til Nordsjælland. Alle Bønderne i Kystsovnene havde travlt med at huggø Render i Isen for at forhindre en Landgang, og alle unge Karle fra 16-Aars Alderen »undtagen de, som tjente Enker og gamle Mænd«, skulde tage ind til København, for at Fjenden ikke skulde føre dem til Skaane. Stude og Slagtekvæg blev ligeledes evakueret til Hovedstaden. Men saa blev det Tøvejr den 5. Februar, og vi slap med Skrækken den Gang ogsaa.

De to Vintre 1728—29 og 1729—30 huskedes ogsaa

længe. Der blev udlagt Hø til Vildtet i de nordsjællandske Skove, og Bønderne fik udleveret Fourage til deres Kreaturer. Frederik IV og Dronning Anna Sofie boede Vinteren 1730 paa Fredensborg, hvor de var nær ved at fryse ihjel, fordi Kaminerne gav mere Røg end Varmø.

Hvad Tisvilde Kildebloks Regnskab siger om Vintervejret i 1739—40.

Vinteren 1739—40 frøs det fra Mikkelsdag (29. September) til Maj, og Ulvene løb over Isen fra Skaane til Skovene paa denne Side af Sundet. At den Vinter var baade haard og lang, ser man blandt andre Steder ogsaa i Tisvilde Kildebloks Regnskab. Da Blokken blev tømt efter Kildefesten i Sommeren 1740, noteredes der i Regnskabsbogen: »31.—8.—1740: 59 Rdl. 3 Mark 9 Sk. Haard Vinter, dyrt og besværligt Aar.«

I 1770 var Frosten saa haard, at over 100 af General Classens berømte Valnøddetræer paa Arresødal gik ud, og 1774—75 begyndte Vintervejret om Efteraaret og varede til April. Den tidlige Vinter kom det Aar bag paa Bønderne, saa det blev umuligt for dem at faa saet Rug, før de midt i Januar saa deres Snit til det, mens det var Tøvejr nogle faa Dage. Aaret efter var Øresund igen farbart for Vogne og Kaner, 1778 og 1780 lige saadan. 1782 frøs det til langt ind i Maj, i 1784 til midt i April. Næste Aar, 1785, begyndte Vinteren i Oktober, og Vintersæden kom ikke i Jorden før efter Nytaar. Ogsaa i 1786 var det haard Vinter.

Fast Is fra Hornbæk og Gilleleje til Kullen i April 1789.

I 1788—89 frøs det uafbrudt i 50 Døgn. Fra Hornbæk og Gilleleje kunde man i April ikke se aabent Vand over mod Kullen, og den 8. Maj kørte General Bülow sammen med et helt Selskab i Kaner over Isen fra Bellevue til København. Den Dag var Isen endnu 4 Alen tyk i Sundet.

1794—95 og 1798—99 og 1799—1800 gik og kørte man rask væk over Øresund paany. Den 11. Maj 1799 laa Isen der endnu, svær og sikker, og Pinsedag vadede man i Sne paa Gaderne. Sæden frøs væk paa Markerne, saa man maatte rive Straatagene af og bruge dem til Kreaturfoder. Den 26. Marts 1800 kørte Folk stadig i Kane mellem Helsingør og Helsingborg.

Folkevandring og Restaurationsliv paa Øresunds Is.

Alle Vintrene fra 1801 til 1805 og den i 1809 var haarde. 1812 var Sundet tillagt allerede i December, og man kørte i Slæde fra Landskrona til København. Det var den Vinter, Napoleon var i Rusland. Den 26. April 1814 kørte et Selskab fra Hveen over Isen til Sjælland. Baade 1829 og 1830 var der Slædekørsel mellem de skaanske Byer og Helsingør og København.

Søndag efter Nytaar 1830 var der en hel Folkevandring paa Isen. I et Avisreferat fra dengang hedder det: »Alene i Søndags vare omtrent 1100 Svenskere anmeldte blot ved Indgangen til Helsingørs Havn, og et lignende Antal Danske vandrede til Helsingborg.« Midt ude i Sundet var der stillet et Restaurationstelt op. Det var en svensk Gæstgiver, der tog Chancen. Dagen derpaa var der »betydelige, især midtsunds, synlige Pletter af Blod paa Isen, Mindesmærker om de Kampe, som Aftenen i Forvejen vare leverede, enten paa Grund af overdreven Patriotisme eller af Viin og Spiritus, som var blevet nydt i vel stort Quantum.« Den svenske Gæstgiver paastod, at alt ved hans »Telt-Boepæl« havde været »mycket roligt.« Det rimer godt nok med de andre Oplysninger, naar man husker paa, at roligt paa Svensk betyder muntert eller fornøjeligt!

Fakkeltog over Isen mellem Helsingborg og Helsingør i Februar 1838.

I 1836—37 og 38 kunde Øresund ogsaa bære baade Heste og Kaner. Den 26. Marts 1837 gik Generalmajor Müller med sine Børn over Isen fra København til Trekroner, og 1838 var der ligefrem indrettet Markedsplads med Gøglertelte paa Isen imellem Helsingør og Helsingborg. Den 22. Februar mødte Helsingborgs Brandkorps med et Fakkeltog i Helsingør. De helsingørske Brandmænd kvitterede paa samme Maade den 28. Februar.

Da Frederiksborg Slotssø var bundfrossen, og da Slottet brændte.

I 1841 kørte man over Sundet fra 10. Januar til 24. Marts. Ogsaa Vinteren 1843—44 var streng med Frost og megen Sne. Den 18. Marts 1845 kørte Prins Christian af Glücksburg, den senere Chr. IX, sammen med flere andre over Isen til Malmø og tilbage igen. Kattegat var ogsaa tillagt hele den Vinter. I 1847 og i alle Krigsaarene 1848—49—50 var der lange og strenge Vintre, ogsaa i 1854. Aaret efter, 1855, kørte man paa Øresunds Is til langt ind i April. 1855—56, 1856—57 og 1858—59 var ogsaa Isvintre. Frederiksborg Slotssø bundfrøs mange Steder i de Aar. Da Slottet brændte den 17. December 1859, færdedes man paa Isen omkring de brændende Bygninger.

Julestormen i 1902.

Næsten alle Aarene fra 1860 til 1870 havde man Kulde, Is og Sne. 1879—80—81 og 1888 var det ogsaa slemt. Saa kom den skrækkelig kolde Vinter i 1892—93, da alle Farvande var lagt til. Den Vinter er der mange, der husker endnu. 1901 var en Snevinter, og i 1902 havde vi den berømte Julestorm med Sne og Kulde, da Gribskovs Træer, især Granerne, segnede i Tusindvis. Vintrene i

1912, 1915—16, 1917—18 og 1922 er stadig i frisk Minde. Det samme gælder den skrappe Omgang i 1929.

Midt i Maj 1935: Tisvildes Sommergæster overraskedes af en halv Alen Sne, og Gillelejerne kørte i Kane mellem blomstrende Frugttræer.

I 1935 blev Nordsjælland overrasket af Sne i store Mængder den 13. Maj. I Tisvilde laa der en halv Alen Sne. Det var en Mandag, og Dagen i Forvejen havde

Eggen haft et vældigt Rykind af Sommergæster! I Gilleleje fik man Kanerne frem — midt i Maj. Det var et mærkeligt Syn at se de blomstrende Frugttræer begravet i Sne. 1937 var heller ikke blid. Den 29. Januar brændte Marianelund Kro i en forrygende Snestorm. I Julen 1938 var hele Nordsjælland begravet i Sne.

Og saa er der de sidste tre Sne- og Isvintre, 1939—40, 1940—41 og 1941—42, som slog alle Rekorder. Men deres Historie er det for tidligt at skrive endnu.

NORDSJÆLLANDSKE CIRKUSFOLK

Af Sprechstaldmesteren.

I denne Artikel fortælles om Cirkus-selskaber, der igennem Aarene har haft Jast Tilknytning til Nordsjælland — deriblandt eet meget ungdommeligt! Sprechstaldmesteren har Ordet:

Den første Spire til en Cirkus med Rod i Nordsjælland var vistnok Baron Knuths »Guillaume«, den eneste Cirkus, hvor Hestene viste sig i Manegen med »Blinker« paa Hovedtøjet — Tegnet paa, at Direktøren var adelig.

Det var i 1874, »den cirkusgale Baron« købte Højagergaard ved Slangstrup, den nuværende Landbrugsskole, og han begyndte straks at eksperimentere med sine Heste. Til sidst kunde han ikke modstaa Lysten til at vise, hvad han havde drevet det til. Han engagerede Artister, kastede los og gav sig paa Tourné. Først paa Prøve, men siden tog Rejselivet ham helt.

Baronens Cirkus hørte ikke til de allerstørste, men der var altid en vis Stil og Elegance over den, og paa et Omraade stod den over de fleste andre: der var et fint Orkester. Mange husker endnu, hvor lokkende det lød, naar Tonerne af Daisy Bell, Straussvalsene, Lumbyes Valse og Franz von Suppés Let Kavalleri klang ud gennem Teltdugen, for ikke at tale om de ildnende Boccacio- og Radetzskymarcher.

Standkvarter — i den Forstand, at Baron overvintrede med sin Cirkus i Nordsjælland til Stadighed og drog ud herfra hvert Foraar — fik »Guillaume« dog ikke. I den Retning stod Baronens Cirkus nærmest paa Linie med de mange andre, der besøgte Byerne heroppe om Sommeren, men gik i Vinterhi andre Steder i Danmark eller i Udlandet: den russiske Cirkus Lobe og Cirkus Charles, som begge var saa store, at de kun besøgte Helsingør og Hillerød, Mieherne, Cirkus Bech-Olsen, Bruun'ernes Cir-

kus Alaska, Kronemann'erne, Cirkus Thyland, Geovanni Belli, Cirkus André, Cirkus Paris, og hvad de nu hed allesammen.

*

Til »vore egne« hørte og hører derimod »Gamle Schmidt« og Benneweis, der nu har afsluttet sin 55. Sæson, skønt ingen af Grundlæggerne af disse to Cirkus var Danskere, endsige Nordsjællændere.

»Gamle Schmidt« huskes bedst fra den Tid, da han boede i Frederiksværk, hvor han og hans Kone paa deres gamle Dage havde slaaet sig ned i »Svenskerækken« i Havnegade. Sønnen, Robert Schmidt, og Datteren Hulda fortsatte Rejselivet, men tog hver Vinter hjem til Frederiksværk. Der kom Hestene paa Stald, og Teltet med alt det meget »Gepäck« blev opmagasineret, til man i April tog fat paa den nye Sæson.

»Gamle Schmidt« var født i Tyskland. Han var paa Hat med hele Byen, selv om han var lidt bøs, til man lærte ham at kende. »Den Affkat« blev han altid kaldt — dog ikke, naar han selv hørte det! Det var et Tilnavn, han havde faaet, fordi han i Omtale kaldte alle Mennesker, unge og gamle, for »Affkat«, uden Hensyn til, hvem de var. »Affkat« var i hans Mund ikke noget Skældsord, men en Venlighed. Da han og gamle Fru Schmidt lagde op og byttede den grønne Vogn om med 2 Værelser og Køkken paa fast Grund, overtog Robert og Hulda som sagt den gamle Cirkus. Hulda blev senere gift med den hollandske Cirkusdirektør Carré og kom til Stockholm.

*

Selv om Overvintringen i Frederiksværk skulde være en Hvilte baade for de to- og de firbenede Artister, hændte det dog, at Uroen kom over Robert, inden Sneen

og Isen var væk. Saa gav han og Søsteren sammen med de af Folkene, der var til at faa fat paa, Indendørsforestillinger i Foreningsbygningen, som »Skovlyst« hed dengang.

Den store Sal blev lavet om til Cirkus med Manege midt paa Gulvet, og hele Maskineriet blev sat i Sving for en Uge eller to.

»Kan du mon osse dressere min store Tyr?« spurgte Søren Jørgensen paa Kappelhøj Robert efter saadan en Aften. Det maa have været omkring ved Nytaarstid 1906.

»Ja, det skulde da være mærkeligt andet!«

»Hvor gesvindt tror du, at du kan lære ham op?«

»I Løbet af 24 Timer vil jeg paatage mig at sætte saa meget Skik paa den, at jeg kan vise den frem her i Foreningsbygningen ved en Forestilling!«

»Sla'r du ham?«

»Ikke Tale om! Det er ikke paa den Maade, det gaar til. Du maa gerne selv overvære Prøverne!«

»Og du kan gøre det paa 24 Timer? Saa han kan gøre Kunster paa Søndag?«

»Ja, skal vi vædde?«

De væddede saa, vistnok 25 Kroner, og Dagen efter overtog Robert Schmidt Tyren. Robert var saa sikker i sin Sag, at han straks averterede Forestillingen i de lokale Blade: »Non plus ultra. Tyren fra Kappelhøj fremføres efter 24 Timers Frihedsdressur. Non plus ultra!«

*

Ingen af de implicerede, hverken Robert Schmidt eller Tyren og velsagtens heller ikke Søren Jørgen, sov den næste Nat. Det gjaldt om at udnytte Tiden.

Søndag Aften var Salen naturligvis pakkfuld. Og Tyren fra Kappelhøj klarede sin Eksamen fint! Den kunde baade »sitze«, ligge »tot« og gaa Strækmarch Manegen rundt til Tonerne af »Her kommer Jens med Fanen!« Og da Robert Schmidt saa til sidst lavede Tyrefægtning og fik Kolossen til at lægge sig paa Siden, mens han selv som Toreador sprang op paa den og smækkede med Ridepisker paa sine lange skinnende Lakstøvler, klappede Folk, saa Taget var ved at lette sig.

*

Den følgende Sommer, da Robert og Hulda forlængst var over alle Bjerge igen, gentog Byens Dreng Cirkusforestillingen paa Winthers Tømmerplads med Tyrefægtningen som Hovednummer. Der var rigtige Programmer med »Non plus ultra« og »Tyrefægtning« paa Tysk, Engelsk og Fransk: »Stiergefecht«, »Bullfight« og »Course de taureaux« — lavet med et lille Haandtrykkeri. Spansk, som jo ellers vilde have været paa sin Plads her, var der desværre ingen af Arrangørerne, der kunde.

Drengene har altid været optaget af Cirkus, men Frederiksværkdrengene gjorde virkelig noget ud af det. For at begynde med Begyndelsen: Orkestret bestod af 2 Trommer, en Basun, som Sprechstaldmesteren betjente, naar han ikke var optaget paa anden Maade, og 3 Mund-

harper. Trommerne er nævnt først, for de var de mest dominerende. Hele dette Ensemble dirigeredes af Maskinist Nielsens Olaf fra Alléen, den nuværende Barbermester Olaf Siewartz-Nielsen. Orkesterets Glansnummer var en russisk Folkesang »Den røde Sarafan«, som Sascha havde indstuderet med det. Sascha, der naturligvis hed Alexander, var Søn af en Russer, som var kommet til Byen og havde slaaet sig ned med et lille Bogtrykkeri i Strandgade. Indstuderingen gik glat, da samtlige Orkestermedlemmer i Forvejen kendte Melodien fra Hostrups »Feriegæsterne«, som Dilettanter tidligere havde opført paa Afholdshjemmet i Fredens Allé.

*

Forestillingen begyndte med, at Direktøren fremførte Savværksarbejder Carl Jørgensens Gris i Frihedsdressur. For Forstaaelsens Skyld er det maaske paa sin Plads at oplyse, at »Gris« i den særlige Frederiksværske Terminologi var et Kælenavn, som Carl Jørgen's Oskar lød. Han var Hest.

Senere i Programmet kom der en Lufttakt. Oprindelig havde man tænkt paa Linedans, men Esmeralda blev ved med at falde ned af Snoren, og saa gik det Nummer ud. Der var 2 Luftakrobater, og de var virkelig dygtige. Det var Otto Clausen Petersen, som nu sidder i Byraadet, og Christian Winther, den nuværende Hundested-Isenkræmmer.

Tyren blev spillet af Kelner Peter Olsens Harald. fra »Løvhytten« i Hermansgade. Til at begynde med kneb det lidt med at faa ham til at gaa op i Rollen, fordi hans ældre Bror Anthony havde tilladt sig at grine af Foretagendet, men da det først var glemt, gik det ovenud stort. Ja, det var dengang! Efter mange Oplevelser i Tyskland, Norge og U. S. A. har Harald Olsen nu i snart tyve Aar hvilet paa Vinderød Kirkegaard.

Naturligvis var der ogsaa Klovner. I det hele taget var Programmet Tip-top, og Bifaldet regnede ned over de optrædende — der var nemlig Masser af Tilskuere. Blandt de faste Gæster i den Ugestid, Forestillingerne stod paa, var først og fremmest Christian Winthers Søstre, det var jo paa deres Tømmerplads, det foregik, men ogsaa Købmand Frederik Hansens Aase, den senere saa kendte Forfatterinde, og Skomager Tollerups Clara, der nu er Indehaver af »Kaffestuen«, sad trofast i Parkettet, naar Orkesteret intonerede.

*

Helt ude fra den anden Ende af Byen kom der Publikum. En Dag var der et Sjak fra Nørregade, deriblandt Dyr læge Lybyes Knud. Midt under Forestillingen observeredes det, at Dyr lægen og Kaptajn Parkov stod og kiggede ind gennem Tremmerne til Tømmerpladsen. Knud Lybye havde ikke faaet Lov til at rende saa langt væk, men der skete ikke andet end, at Dyr lægen efter et af Otto Clausens flotte Flyvespring raabte til Knud: »Kan

du gøre det efter, hva'?"« Det følte Knud dog ingen Lyst til. Siden blev han den af Frederiksværks Dreng, der foretog de fleste »Flyvespring« — han er jo nu Direktør for Det danske Luftfartsselskab.

Dyrlægen og Parkov stod temmelig længe og saa paa, hvad der foregik i Manegen, og da de gik, kaldte de Direktøren — det var Christian Winther — hen til Stakkittet og stak ham en Krone. Den blev der omgaaende købt Dadler for til hele Personalet hos Frederik Hansen og hos »Mathis«.

En anden Dag kom 5—6 Officerer forbi paa Vej til Stationen. De standsede et Øjeblik, og en af dem vinkede og raabte: »Det gaar jo godt!« — »Hjæ!« svarede Artisterne i Kor, »værsgo' og træd nærmere!« — »Ja, Tak, men vi skal med Toget!« sagde Officeren og lo.

Da de var gaaet, kom Severin Breiting, der dengang var Slagter hos sin Bror i Jernbanegade. Han havde fra Hjørnetrappen overværet Optrinnet med Officererne. »Er I rigtig kloge, det var jo Kongen!« sagde han forpustet. — »Aah, la' bare vær', Sevrin!« — »Jo, han har været oppe i Arresødallejren!«

Det var Frederik den 8.!

Da Choket havde sat sig lidt, drøftede Personale og Tilskuere i Fællesskab med stor Frimodighed Betimeligheden af at faa lavet en Kongeloge for en anden Gangs Skyld....

*

Foruden den Schmidtske Cirkus har ogsaa Cirkus Benneweis Tilknytning til Frederiksværk, men det er en tragisk Historie.

En dejlig varm Sommærdag, det var den 18. Juni 1906, kom den yngste af Direktørens to Sønner, den 13-aarige Gottfried, sammen med en af Staldkarlene ridende ned til Havnen. Hestene skulde have svalet Hovene. Nord for Havneindløbet, hvor der var Fladvand, red de ud, men tog sig ikke i Agt for den gravede Rende i Indløbet, som de ingen Anelse havde om. Gottfrieds Hest dumpede i Renden, og i Skræk over pludselig at miste Fodfæstet slog den Rytteren af. Hesten kom op igen, men Drengen druknede.

Hele Byen sørgede med den afholdte Cirkusfamilie, og Hundreder fulgte Gottfried til Graven paa Vinderød Kirkegaard med Blomster og Kranse. Men Livet skulde trods alt gaa sin Gang, og et Par Dage efter sluttede Cirkus

Benneweis sit Ophold i Frederiksværk med en Sørge- og Afskedsforestilling, der var enestaaende i sin Art. Cirkus var fyldt af Tilskuere, fastboende Folk med flere af Byens Embedsmænd i Spidsen og store Skarer af Landligere. Alt i Teltet var draperet med sort, Hestene havde Sørgeflor, og Programmet var en Storby værdigt. Sammenholdet mellem de farende Folk gav sig nemlig det Udslag, at andre Cirkusselskaber i Danmark udlaante deres bedste Numre til Sørgeforestillingen. Der er vist aldrig før eller siden set saa mange Taarer i en Cirkus — paa begge Sider af Barrieren — som ved den Lejlighed.

Saa drog Cirkus Benneweis videre, Sommer efter Sommer, men til Frederiksværk kom Familien ikke mere. Vejen blev lagt uden om, man spillede i alle Nabobyerne, men i Frederiksværk — nej. Der gik 30 Aar, før Cirkus Benneweis — efter at det gamle Direktørpar var døde, Benneweis i 1933 og Fru Marie Benneweis i 1935 — igen slog Teltpælene op i den idylliske By mellem Arresø og Roskilde Fjord.

*

Benneweis'erne stammer fra Bøhmen. For mange Aar siden kom gamle Gottfried Benneweis til Danmark i Musikeruniform. Han og hans Kone, der var født Bruun — af den anden kendte Artistfamilie — startede deres Cirkus den 13. Juli 1887. Det var smaa Forhold, de gav Forestillinger under i Begyndelsen, men det gik stadig fremad. Siden 1933, da gamle Benneweis døde, har Sønnen Ferdinand været Direktør — og nu er han selv »gamle« Benneweis, selv om Virketrangen hos ham er ungdomsfrisk nok.

Ferdinand Benneweis har gjort Foretagendet til det, det nu er: en moderne Cirkus med et Storstadsprogram, som der gaar Ry af overalt, og dog med Rod i de gamle Traditioner. Især er Cirkus Benneweis berømt for sin flotte Hestebestand og sin udmærkede Dressur — Direktørens Værk.

Ferdinand Benneweis har flere Gange været i København med sin Cirkus og givet Forestillinger dér, men trods al Hovedstadsvirak glemmer han dog ikke, at baade han selv og hans Familie er Nordsjællændere. I mange Aar havde hans Cirkus Vinterkvarter paa Hillerødsholm, men da Ridehuset blev revet ned og kom til Hørsholm, flyttede Benneweis'erne til Gilleleje, og i de senere Aar har de boet i Dronningemølle.

T · I · D · S · F · O · R · D · R · I · V · T · I · L

Jul i Nordsjælland

indbyder herved til en Konkurrence med mange gode Bøger som Præmier. Der er 6 Opgaver til Børnene og en enkelt, men ret vanskelig Krydsordsopgave for de voksne. Til Gengæld er Hovedgevinsterne store, pragtfuldt indbundne Bøger.

Her er saa først

BØRNENES OPGAVER

Opgave Nr. 1.

Nogle mærkelige Navne fra Nordsjælland.

Her staar 20 Navne paa Landsbyer i Frederiksborg Amt. De er delt paa Midten og sat galt sammen. Sæt dem rigtigt sammen og skriv de rigtige Navne op!

Bors-løse
Kage-bjerg
Ud-by
Plej-borg
Nejl-rød
Es-holm
Raage-rup
Mel-sted
Sø-næs
Tørs-inge
Slags-vilde
Rør-elt
Ram-lev
Hessel-lunde
Øl-rum
Grøn-lejre
Horse-bæk
Tis-holt
Ly-bo
Nøde-leje

Opgave Nr. 2.

Hvad er rigtigt?

Salmen „Altid frejdig“ er digtet af: Grundtvig — Chr. Richardt — Kingo — Holberg — H. C. Andersen.

Opgave Nr. 3.

Valdemar Sejr

var Søn af Harald Blaatand — Sønnesøn af Svend Tveskæg — Sønnesøn af Svend Estridsen — Sønnesøn af Knud Lavard — Søn af Knud Lavard.

Opgave Nr. 4.

Nogle haarde Nødder.

Et af disse Landes Flag har kun to Farver: Belgien — Finland — Italien — Frankrig.

Andorra er Navnet paa: En Katterace — en By i Lilleasien — en Stjerne i Karlsvognen — en Republik i Pyrenæerne.

En Pyroman er: En Indbrudstyv — en Brandstifter — en katolsk Præst — en Overlæge.

Vallak er: En Slags hurtigtørrende Maling — et Musikudtryk — en Hest — en romersk Kriger.

Politur bruges især af: En Urmager — en Snedker — en Politimester.

H. C. Andersen er født i 1805, altsaa i: Det 17. — 18. — 19. — 20. Aarhundrede.

Domkirke findes i en af disse Byer: Haderslev — Ringsted — Rønne — Svendborg.

Hvis man faar Mistanke om, at der er Angina i Huset, bør man tilkalde: Skorstensfejeren — Politiet — Lægen — Husbukkespecialisten.

Opgave Nr. 5.

Hvad var det for Varer?

Marie kom hjem fra Indkøb med en hel Kurv fuld af Varer, som hun skulde bruge til at bage Julekager af:

G—R / S—Ø— / K—N—L / S—R—P / S—K—E—
M—N—L—R / R—S—N—R / H—E—E—E—
K—R—N—E— / B—G—P—L—E—

Sæt Bogstaver ind i Stedet for Tankestregerne. Hvad var det for 10 Slags Varer?

Opgave Nr. 6.

10 danske Øer.

Byt om paa Bogstaverne og find Navnene paa 10 danske Øer:

Veendal — Molbohrn — Signeata — Hatnol
Nalenglad — Maager — Tomhalls — Fetlars — Nemø-
Sehløse

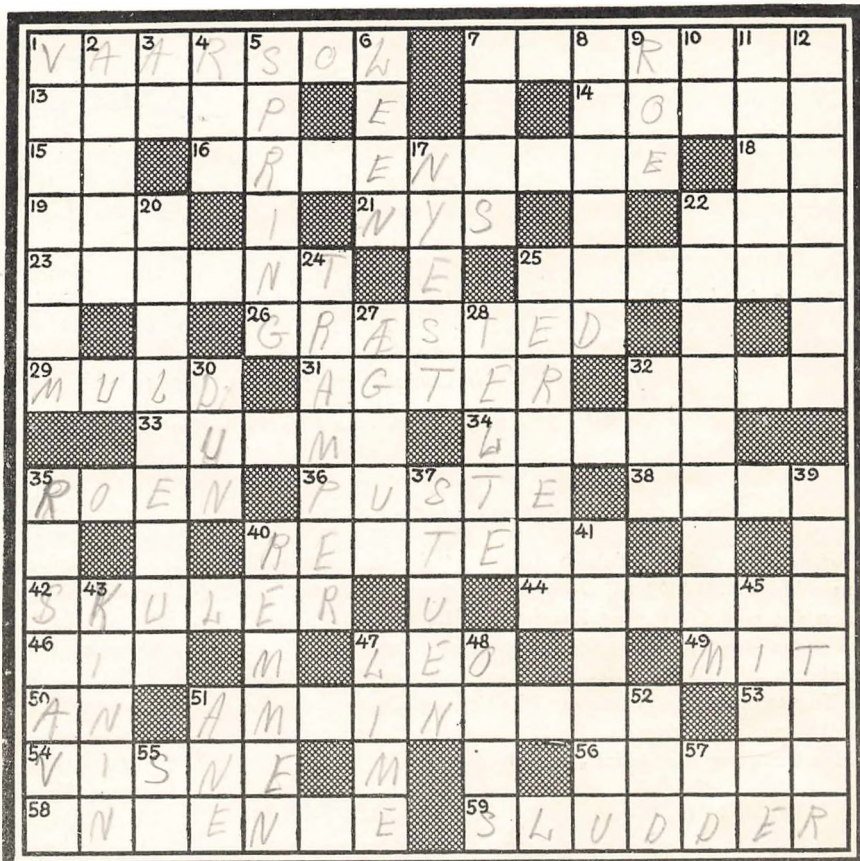

J · U · L · E · D · A · G · E · N · E

Vandret: 1) Foraarssol, 7) den gamle Kærnekarl, 13) Vanddannelse, 14) Regning, 15) Russisk Forf. Init., 16) Halvø i Nordsjælland, 18) Eng. Humanists Init., 19) Missionselskab (Fork.), 21) Viden, 22) Haanligt Udraab, 23) ridderlig, 25) Plantevedbæng, 26) Nordsjællandsk Stationsby, 29) Jordart, 31) har-til-Hønsigt, 32) Engelsk Politiker, 33) By paa Fyn, 34) Størrelsesbetegnelse, 35) Husdyret, 36) blæse, 38) Skal Fisk til Forsendelse, 40) mangle, 42) skæver, 44) Virkning, 46) uskyldig Hentydning, 47) Drengenavn, 49) Dit og —, 50) Paa-Regninger, 51) Nordsjællandsk Landsby, 53) Tone, 54) fælde, 56) Drengeavn, 58) Stater med samme Maal, 59) Vrøvl.

Lodret: 1) Fugle, 2) Sygdom, 3) Biord, 4) Dyr, 5) Hop, 6) Redskabet, 7) Telefonselskab (Fork.), 8) Arbejdstildeling, 9) Rødfrugt, 10) Dansk Forf. Init., 11) 1, 12) Lappen, 17) mest frisk, 20) Nordsjællandsk Stationsby, 22) Nordsjællandsk Stationsby, 24) træder haardt, 25) hvile, 27) Attisk Heros, 28) til-Camperiaag, 30) Fjer, 32) Bibelsk Navn, 35) Stednavn fra Esrumeagnen, 37) Værelset, 39) Radiostation, 40) Bæltet, 41) Vedbenden, 43) mod Malaria, 45) Pigenavn, 47) klistre, 48) Sangen, 51) formode, 52) Kælenavn, 55) Alm. Fork., 57) kendt Præsts Init.

Beltingelser for at deltage i Konkurrencerne.

De 6 Opgaver for Børnene løses under eet. I skriver f. Eks.: Opgave Nr. 1: Borsholm, Kage... o. s. v., alle 20 Navne, derefter Opgave Nr. 2: Grundtvig (hvis I altsaa mener, at det er det rigtige Navn). Naar I har Løsningerne paa alle 6 Opgaver, sender I dem til Adressen: **Jul i Nordsjælland, Sdr. Banevej 5, Hillerød**, med Opgivelse af jeres Alder. Alle, som ikke er fyldt 15 Aar den 1. Januar 1943, kan deltage i Konkurrencen for Børnene.

Løsningen af Krydsordsopgaven for de voksne indsendes til samme Adresse. Der kan godt i samme Konvolut være Løsninger paa baade Børne- og Voksenopgaver. Løsninger indsendes inden den 10. Januar 1943 og Navnene paa Vinderne (Lodtrækning mellem de rigtige Løsninger) offentliggøres i de nordsjællandske Dagblade den 15. Januar 1943.

Og saa: **god Fornøjelse.**

For 200 Kr. Bøger i Præmier. Blad om og læs hvilke Bøger!

Ved Indsendelse af Løsninger skal medfølge Kuponer, som findes paa næste Side.

Læreren: Kan du gi' mig et Eksempel paa et mærkeligt Sammentræf?

Peter: Ja, min Far og min Mor giftede sig paa samme Dag.

BØGER FOR 200 KR.

UDDRAG AF DEN STORE PRÆMIELISTE TIL VORE JULE-KONKURRENCER

Naturligvis skal de af „JUL I NORDSJÆLLAND“s Læsere, der har løst Opgaverne paa de foregaaende Sider og har indsendt rigtige Løsninger, ikke have gjort Arbejdet forgæves. Vi indbyder Dem til at deltage i Lodtrækningen om værdifulde Bog-Præmier til ialt 200 Kr. og fortæller her lidt om, hvad det er, De eller Deres Børn kan vinde.

De to Hovedpræmier

er for det første Eve Curie's mesterlige og rigt illustrerede Biografi om sin Moder. „MADAME CURIE“ er indbundet i mørkegrønt Hæft med Omslag og Kasse (GYLDENDALS FORLAG). Den anden Hovedpræmie er den berømte amerikanske Forfatter John Steinbecks „VREDENS DRUER“, der skildrer en Frugtplukkerfamilies Togt tværs gennem Staterne til Californien. Ogsaa denne Bog, der er udkommet paa Gyldendals Forlag, er smukt indbundet (m. Kasse). Men herudover bortlodder „Jul i Nordsjælland“

ET VÆLD AF BØGER

Vi skal nævne nogle af dem. Fra CARL ALLERS Forlag: Hakon Mielches fornøjelige Kriminalroman „Sfinxen er der igen“, Slangerp-forfatteren Anders Jørlunds store Roman „Vi levende Skygger“, Greta Garbos Tilkommendes velorienterede og letoverskuelige „Spis Dem smuk“, Skuespilleren, Instruktøren og Forfatteren Mogens Brandts Weyse-Biografi, (der især vil have Værdi for dem, der saa Filmen), Løjtnant Bøghs Sukcesbog fra sine store Rejser „Rullende Sten samler ikke Mos“ og Grevinde Else Moltkes henrivende „Fra Bondehus til Herregaard“.

Fra Forlaget ATHENÆUM: Den gudbenaadede amerikanske Sydstat-Forfatter Erskine Caldwell's Novellesamling „Pokker til Asen“, der repræsenterer alle Sider af hans rige Forfatterskab, „Ulysses“'s Forfatter James Joyce's Noveller „Dublin Fortællinger“, der alle fra Formens Side er fuldendte Noveller, hvis Forfatter er blevet kaldt Mellemløstidens største engelskskrivende Klassiker, — Franskman-

den Alain-Fournier's gribende Kærlighedsroman „Min store Ven“. Alain-Fournier faldt i Verdenskrigen kun 28 Aar gammel og naede kun at skrive denne ene Bog. — Den store franske Førkrigsforfatter Anatole France's Barndomserindringer „Pierres Barndom“. Denne blændende Bog, der er skrevet i Forfatterens 74. Aar, indledes af Oversætteren Chr. Rimestad.

Fra THANING & APPELS Forlag: Af Serien „Moderne Verdenslitteratur“ bortloddes de to Bøger, der hidtil er udkommet, „18 moderne amerikanske Noveller“, der giver et Tværnsnit af Amerika i Dag med Bidrag af Caldwell, Hemingway, John O'Hara, Steinbeck og Thomas Wolfe, og „16 moderne russiske Noveller“ omfattende bl. a. Maxim Gorki, Tolstoj, Ilja Ehrenburg og V. Grossmann. Fra Serien „Verdenslitteraturens Humor“ staar bl. a. følgende paa Præmielisten: Albert Engstrøms „Kvindfolk og andre Historier“ med Illustrationer af den store svenske Tegner og Satiriker, Hasse Zetterstrøms „Hesten og andre Historier“ skrevet af en af Sveriges populæreste Humorister og illustreret af vores egen Jensenius, den nulevende engelske Ironiker Evelyn Waugh's „Hr. Lovedays lille Udfugt og andre Noveller“ og den klassiske engelske Humorist Laurence Sterne's „En følsom Rejse gennem Frankrig og Italien“. Begge de sidste Bøger er præget af engelsk Vid.

Fra CHR. ERICHSENS Forlag har vi hentet en Række Ungdomsbøger fortættet med Oplevelser. Her er Lauge Koch's „Vi flyver over Isbjørnens Land“ og „Fra Lissabon til Peary Land“, Tom Kristensens „Kina i Oprør“, Victor Skaarups „Marco Polo“, Malcolm Campbells „Med Campbell ved Rattet“ og mange flere. Alle disse Bøger er indbundet. Hertil kommer fra samme Forlag moderne Billedbøger af Harald H. Lund illustreret af Storm P., Jensenius o. a.

Husk: Løsningerne skal være indsendt inden 10. Januar.

Jul i Nordsjælland.

Børneopgaver.

Klippes ud og medsendes Løsningerne.

Jul i Nordsjælland.

Voksenopgave.

Klippes ud og medsendes Løsningen.

Jul paa Landet.

Klicheerne er leveret af **AKTUEL KLICHE SERVICE**

Farvergade 2
København K

Bliv betjent
i Byens ældste
Forretning!

Jernbanegade 7,
Frederiksværk

Olaf Siewartz-Nielsen,

Barber og Frisør

Er De Medlem af

Dansk Kvindesamfund?

Ellers meld Dem ind
i en af de
nordsjællandske Kredse:

Hillerød
Helsingør
Frederikssund
Frederiksværk
Hundested

Raffestuen

(Clara Tollerup)

Frederiksværk

Telf. 51

Hyggelige Lokaler

Største Lager i Julekonfektur

Peter Poulsen,

Bageri og Conditori

Jernbanegade 9,

Frederiksværk.

Telf. 204.

SKOTØJ!

skal De købe i
Willys Magasin,
der er Udvalget
større —
Priserne mindre

Willys Magasin . Helsingør

Soveværelser
Spisestuer
Dagligstuer
Opholdsstuer

Møbelhandler **TROELSEN**
Østergade 25 . Helsingør

Kolonial

Isenkram

Brændsel

Jern

Korn og

Foderstoffer

Fa. Bernhard Olsens Eftf.

v/ J. H. Petersen

HELSINGØR . Telf. 26

SPARE- OG LAANEKASSEN FOR KRONBORG VESTRE BIRK

Helsingøerne Sparekasse

Oprettet 1862

Alle Sparekasseforretninger udføres
Boxer udlejes

Radio . Grammofoner

Cykler . Symaskiner

Ladestation

Hans Blom

Helsingør . Telf. 71

KAI

Gælder det

Cykler eller
Barnevogne,

saa er jeg den rette

at henvende sig til!

Kai Hansen,

FREDERIKSBORGVEJ - HELSINGE

Telefon Helsinge 292

Marius Jeppesen

Møbelmagasin

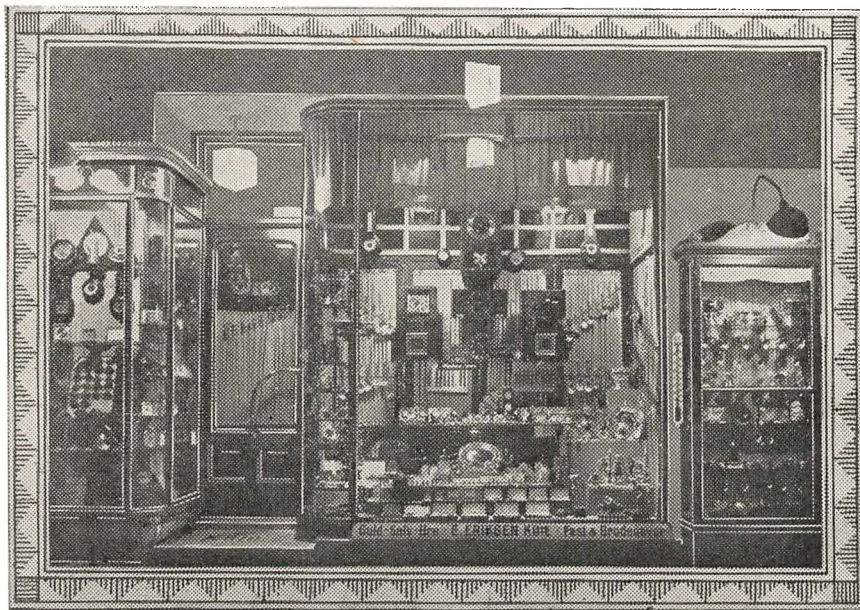
Aflæg
min Forretning
et Besøg,
altid
60 Møblementer
paa Lager

Telf. Helsinge 166

Magasin DU NORD

AXEL ANDERSEN - HELSINGE

Manufaktur - Herreekvipering

E. ERIKSEN KØIE

Optiker, Urmager og Guldsmed

Hillerød

Telefon 266

Geertsens Conditori

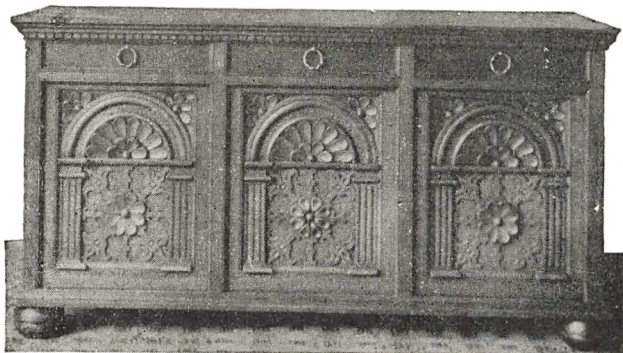
Fernbanevej 24 - Telefon 1384 - 1385

Bestillinger
sendes overalt

- Bedste Kaffe
- Lækreste Kager
- Altid varmt Wienerbrød

Borella Hansen & Co.

HILLERØD

Telf. 598

Møbler i alle Stilarter

i kræsen Udførelse

Køb nyttige Julegaver

i

MAGASIN MADSEN

Slotsgade 23 - Hillerød
Tlf. 963

C. Nordlundes Bogtrykkeri

(Oswald Terkelsen)

Slotsgade 3 . Telefon 175 . Hillerød

Slotsgade 43 . Hillerød

De mange smaa og store

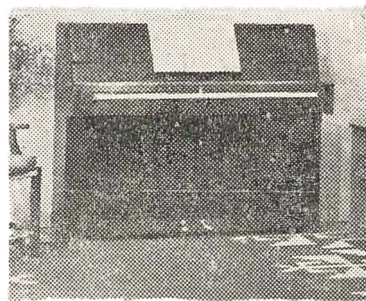
*
Julegaver

til Damer, Herrer og Børn

**købes med størst
Fordel hos**

L. R. WILLERUP

Vett & Wessels Udsalg
Telefon 151 - 131 — Hillerød

Vælg

**»Neumanns
Piano«**

*Det ideelle
Instrument*

MUSIKHUSET

Telt. 503

A. KNUDSEN

Hillerød

Hotel „Leidersdorff“

HILLERØD

Telefon: 37 - 38 - 679

Carl Thomsen

CYKLEFORRETNING OG MEKANISK VÆRKSTED

Kannikegade 9
Telefon 388 - Hillerød

Julegaver!

Til Damerne:

Parfumer
Toilettasker
Pudderdaaser

Til Herrerne:

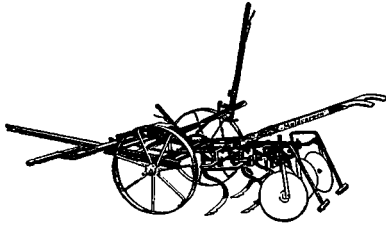
Barberkoste af
Grævlingeborster
80 % Barbersæbe
i Etuier
Ekstrafin Barbersprit
og Haarspiritus

Alex Christensen

Hillerød
Butik og Lager: Torvet 9
Telefon 371

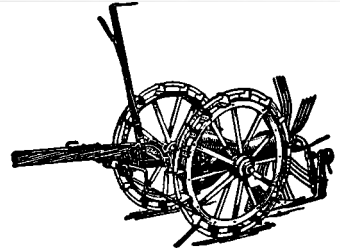
Hillerød Materialhandel,
Wium Andersen . Slotsgade 1 . Telefon 110

Kartoffelrensøren „Kulsvieren“

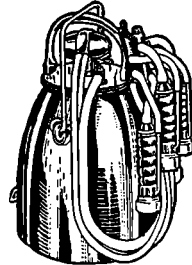
KARTOFFELSORTEREREN

„Kulsvieren“

Kartoffeloptageren „Kulsvieren“

**Forretningen fører kun
1ste Kl.s Landbrugsmaskiner,
Redskaber og Reservedele**

**Allingaabro Ælteværker
og
Tørvepressere**

Benco Malkemaskine

Holbæk Tærskværker — Langeskov Plove — »Dania« Kværne — Saxonia Radsaamaskiner

Carl Franck's Maskinforretning

Telefon 215 — HILLERØD — Giro 19026

Julegaven

skal i Aar mere end nogensinde
være nyttig — og den skal være
noget, hele Familien har Glæde af.
Derfor køber vi i Aar Møbler hos

H. C. Hansen,

Hostrupsvej 3,
Hillerød. Telf. 77.

B & O Det danske
Kvalitetsmærke

Faas kun i

NISSENS RADIO

Sdr. Banevej 16 . Telefon 1428 . Hillerød

Pelse - Svaggers
 Kraver - Capes
 Skindvarer

Største Udvalg, bedste Forarbejdning, eget Værksted

HUSTED

Helsingørsgade 11 - Hillerød - Telefon 254

Søger De

Spisestel - Kaffestel,

skulde De se vor Udstilling i vore
 Lokaler paa 1ste Sal

O. Petersen & Co.

(Ejnar Nielsen)

Hillerød

JULEBLOMSTER!

JULEKRANSE!

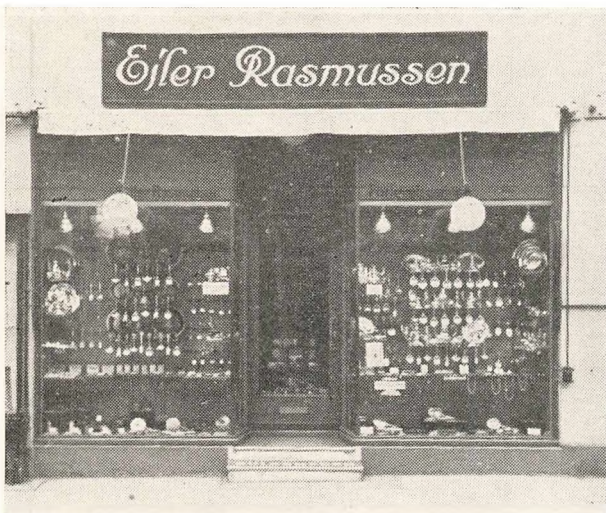
ISTORT UDVALG ANBEFALES FRA

Handelsgartner JOH. LARSEN

Hostrupsvej

Telefon 76 . Hillerød

Køb Gaver af Guld og Sølv
 hos Fagmanden

GULDSMED EILER RASMUSSEN

SLOTSGADE 10 . HILLERØD . TLF. 331

Altid de sidste Nyheder i

Kjolestoffer

Frakker

Kjoler

Bluser

Nederdele

**Manufaktur
 Trikotage**

Zandersen - Hillerød

Telefon 237

MØBLER

saa er det

stadig

paa

Svendens Hjørne

N. S. Svendsen & Søn I/S - Hillerød

Farvelader
Farveblyanter
Modellervoks

Malebøger
Malertasser
Kunstmaler-
pensler

forefindes i stort Udvalg paa Hjørnet af

Nordre Banevej og Helsingørsgade - Hillerød

A. M. JØRGENSENS EFT. - ERIK RAMVIG

Special Farve-, Tapet- og Linoleumsforretning

Telefon 168 . Hillerød